

ÇEVRE HUKUKU VE ETİK ÜZERİNE ZENGİNLEŞTİRME KURS ÇEVRE HUKUKU

SOKO INSTITUTE GmbH

Prof. Dr. JÜRGEN W. SIMON
Dr. RAINER PASLACK

ÖÇ5: ÇEVRE HUKUKU - İLKELER VE ULUSLARARASI ÇEVRE HUKUKU

1. Siyasi ve Yasal Düzenleme İhtiyacı

Ana Hedef

Çevresel sorunların hukuk ve siyaset ile nasıl düzenlenebileceğinin anlaşılması gerekmektedir:

- Siyasi-yasal düzenlemenin neden gerektiği
- Siyasi-yasal tedbirlerin ilkeleri ve
- Çevresel davranışı düzenleyen araçlar

1.1.Siyasi-yasal Düzenlemeye Neden İhtiyaç Duyarız?

Hedefler:

- Çevresel politikasını ve hukukunu neyin tanımladığını ve hedeflerinin ve sorumluluklarının neler olduğunu anlamak,
- Çevresel hukukun sorumlu olduğu farklı alanları ve sorunları tanımlamak,
- Devletin çevresel sorunlarını düzenleme görevine çevresel hukukun katkısını genel olarak tartışmaktır.

Modern toplumlarda barış içinde bir arada var olmak, çatışan çıkarlar arasında politik müzakere gerektirmekte ve bu nedenle de güvenilir ve tutarlı yasal bir düzene ihtiyaç duyulmaktadır. Hukuk, meşru bir siyasi eylemin aynı zamanda hem sonucu hem de koşuludur. Uygulamalı hukuk, her zaman toplumda egemen olan ahlaki değerlerden etkilenmektedir. En önemlisi de, hukuk, tarafların farklı iddialarla birbirleriyle karşı karşıya geldiği vakaların kararı ya da tahkim kararı için temel teşkil etmektedir.

Bu, doğal kaynakların kullanımının yanı sıra insan dışındaki varlıkların işleyişindeki çelişki yada zarar verici davranışlar/durumlar için de geçerlidir. Bu nedenle, 20. yüzyılda ayrı bir çevre mevzuatı oluşturulmuştur. Bu mevzuat, doğaya olan sosyal müdahalenin artan boyutunu dikkate almaktadır. Medeniyetlerin genişlemesi nedeniyle çevre daha nadir hale gelmektedir ki bunun sonucu olarak bitkilerin ve hayvanların (ve böylece de kendilerinin) doğal yaşam alanı yok olma tehlikesindedir. Bundan dolayı siyaset ve hukukun da geniş bir toprak ekimi, bozulma ve yıkımdan doğayı koruması istenmektedir ki bu da birçok toplumsal öncünün yararlanmak için birbiriyle yarıştığı bir durumdur.

Doğal dünya ve ekoloji üzerine daha etkili bir politik görev, özellikle toplumun ekolojik bilincinin artmasına ve toplum yararına hayvanların ve bitkilerin artan değerinin farkında

olmaktır. Doğayı ve çevreyi koruma, ekonomik teşvik ya da sosyal adaletin sağlanması ile eşit bir öneme sahip olarak görülen bir kamu görevi haline gelmiştir. Sonuç olarak, çevre hukuku da hukuk sistemi içinde giderek artan önemli bir yere sahiptir. Çevre etiği değerlerinin çevre hukukunun oluşturulmasına dâhil edilmesi nedeniyle, çevre etiği de çevre hukukunun oluşturulmasında değerlendirilmiştir. Şu andan itibaren modern toplumlardaki çevre etiği taleplerinin uygulanması, çevre hukukunun somutlaştırılmasına ve etkililiğine bağlıdır.

Bu arada, doğrudan bir çevre hukukundan bağımsız olan ya da en azından çevresel yasal konular ve hükümlerce ortaklaşa belirlenen sayısız yönetmelik bulunmaktadır. Örneğin;

- Emisyonlar veya balık stoklarıyla ilgili kritik değerlerin belirlenmesi,
- Su lisanslarının tahsisi,
- Gelişim ya da tarım alanlarının serbest bırakılması,
- Baraj, köprü ya da havaalanı inşasına ya da nehir yataklarının (kanal açma) değiştirilmesine, atık bertaraf alanlarının kurulmasına, işletme kurmaya veya enerji üretimine izin verme

Çevreye ya da ekosisteme bir şekilde müdahalede bulunan hemen hemen bütün insan faaliyetleri, yasal çevre sorularını gündeme getirme ve yasal çevre düzenlemeleri gerektirme potansiyeline sahiptir.

Genel olarak politik-yasal düzenleme ya da çevre hukuku, ekonomi ve sosyal hayata uygun olarak çevrenin korunması için önemli bir araçtır. Bu, insanlığın ve geri kalan biyofiziksel ya da doğal çevrenin etkileşimini düzenlemek için çok geniş bir şekilde işleyen karmaşık ve birbirleriyle iç içe tuzuk, genel hukuk, anlaşma, sözleşme, yönetmelik ve politikaların bütünüdür. Çevrenin korunmasına ilişkin tüm yasal düzenlemelerin amacı, insan faaliyetlerinin, doğal çevre ve insanlar üzerine etkilerinin azaltılması ya da en aza indirilmesidir.

Diğer alanlar içinde, çevresel hukukun uğraşmak zorunda olduğu en önemli alanlar şu şekildedir: hava kalitesi, su kalitesi, küresel iklim değişikliği, tarım, biyo çeşitlilik, türlerin korunması, böcek ilaçları ve tehlikeli kimyasallar, atık yönetimi, kirlenmiş toprağın iyileştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma.

Çevre hukuku, bilimsel ekoloji, doğaya karşı olan sorumluluk ve sürdürülebilirlik kavramı gibi çevreciliğin ilkelerinden etkilenmektedir. Çevre koruma bir kamu ve devlet hedefi olduğu sürece, çeşitli çevresel politik ilkeye dayanacaktır.

Hukuk normları ya da kuralları genel ve özel çevre yönetmelikleri olarak ayrılabilir. Çevrenin korunması için olan genel yönetmelikler, özel bir alana atanmamıştır, ancak tüm sektörlerde

uygulanabilir. Çevre koruma için olan özel yönetmelikler ise korunan nesneye ya da önlemin türüne göre farklılık göstermektedir. Korunan nesne için yasal yönelim şu şekilde olabilir:

- Farklı çevresel ortamların korunması için ortam ile ilgili yönelim (örn; toprak, su ve hava),
- Tehlikeli emisyonlara ya da maddelere karşı çevrenin korunması için nedensel yönelim,
- Hayvanların ve bitkilerin doğrudan korunması için önemli olan yönelim

Farklı tedbir türleriyle ilgili olarak, çevre hukuku aşağıdaki noktalarla ilişkili olabilir:

- İmkânlar (hava kirliliği kontrolü, radyasyondan koruma ya da enerji tasarrufu gibi bir işlevi yerine getirmek)
- Maddeler (tehlikeli kimyasallara karşı koruma, atıktan kaçınma ya da atık bertarafı)
- Alanlar (su kirlilik kontrolü, kırsal alanların korunması ya da toprağın korunması)

Çevre korumayla ilgili tüm konuların entegre bir şekilde ele alındığı bir çevresel kanun olmadığı için, farklı hukuk dalları, yasal çevre düzenlemelerinden etkilenmektedir: kamu hukuku, çevresel olarak tehlikeli hareketlerin cezalandırılabilir bir suç haline geldiği ceza hukuku (ya da çevresel ceza hukuku), ve ekolojik hasar tazminatı yetkisinin düzenlendiği medeni hukuk vb.

Çevre hukuku, çevre koruma hedeflerinin ulaşılabildiği ve çevresel politik şartnamelerin etkin bir şekilde uygulanabildiği sayısız aracı kapsamaktadır. Araç çeşitleri, özellikle aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Çevre planlama aracı (öncelikle kaynakların korunması ya da ekolojik risklerin önlenmesi için)
- Davranışın doğrudan kontrolü için araçlar (öncü kişiler için çevreyle ilgili olan yasaklar, emirler ve bazı yükümlülükler)
- Davranışın dolaylı yoldan kontrolü için araçlar (öncü kişilerin çevreyle ilişkili motivasyonları üzerine etki)

Bu araçlar daha sonra ele alınacaktır. Ancak ilk olarak, herhangi bir ekolojik mevzuatın temelini oluşturan (ya da oluşturması gereken) ilkelere bakacağız; bu ilkeler, uluslararası çevre hukukunun, Avrupa Birliği çevre hukukunun ve genel olarak bütün ulusların çevre hukukunun her zaman başvurduğu düzenleyici ilkelerdir.

Politik-yasal yönetmeliğin gerekliliği üzerine kontrol soruları:

- Genel olarak, siyasal-yasal düzenleme ne için gereklidir?
- Çevre etiği, çevre politikalarına ve hukukuna ne katkıda bulunabilir?
- Çevre hukukunun özellikle ne için gerekli olduğunu örneklerle tartışınız.

- Çevre hukuku, çevre korumanın hangi alanlarına ya da konularına atanır?
- Çevre hukukunun en önemli amaçları ve araçları nelerdir?

1.2 Siyasal ve Yasal Tedbirler İçin İlkeler

Hedefler:

Aşağıdakileri yapmak önemlidir:

- Çevre hukukuna yol gösteren ilkeleri hem ulusal hem de uluslararası bir çerçevede ayırt etmek ve açıklamak,
- Doğa koruma bağlamında “çevresel sürdürülebilirlik” ve “sürdürülebilir kalkınma” kavramlarının anlamlarını anlamak,

Ciddi ve önemli bir konu olan çevre hukuku, bazı yüksek öncelikli ilkeler tarafından yönlendirilmek zorundadır. Avrupa Birliği içinde (örn; Almanya’da) çevre hukuku alanındaki birçok uluslararası ve ulusal yönetmelik için, çevre kanunu yapma sürecinin tümünün temelini dört temel ilke oluşturmaktadır:

- İhtiyatlılık ilkesi
- Kirleten öder ilkesi
- Sürdürülebilir kalkınma ilkesi (çevre koruma ve ekonomik kalkınmanın entegrasyonu ile ilgili) ve
- İşbirliği ilkesi

Dört temel ilkeyi tamamlayan ya da bir şekilde tanımlayan diğer ilkelere de sıklıkla bahsedilmektedir. Bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

- Çevre usul hakları
- Ortak fakat ayrılmış sorumluluklar
- Uluslararası ve kuşaklar arası eşitlik
- İnsanın ortak kaygısı
- Ortak miras

Bu bölümde en önemli dört ilke üzerinde durulacaktır.

1.2.1 İhtiyatlılık İlkesi

İhtiyatlılık ilkesi kökeninde felsefi bir ilke olmaktan çok politik bir ilkedir ve ilk olarak Almanca konuşulan bölgede ‘Vorsorgeprinzip’ (tedbir ilkesi) olarak tanıtılmıştır. Bu ilke, birkaç ulusal hukuki metne ve uluslararası anlaşmalara ya da beyanlara dâhil edilmiştir. Per Sandin ve ark. (2002: 288) tarafından güzel bir tanım yapılmıştır: “ihtiyatlılık ilkesinin temel mesajı, mevcut kanıtlar, bilimsel bir gerçek olarak olası bir tehlikenin varlığına müdahalede

bulunmak için yetersiz kalsa bile, bazı durumlarda olası bir tehlikeye karşı tedbir almak gerektiğidir”. Bu nedenle, ihtiyatlılık ilkesinin, tehlike tespitine ve bilimsel belirsizliğe dayalı olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, ispat yükü (bir eylemin, topluma ya da çevreye ciddi zarar verebilmesi) böylesi bir zararı önlemek için tedbir alınması gerektiğini savunanlara düşmektedir (ayrıca bkz. Raffensperger ve Tickner 1999). Topluma ya da çevreye olası bir zarar sezildiği zaman, ihtiyatlılık ilkesi uygulanmalıdır. Ancak çoğu zaman planlanmış bir eylemin insan ya da çevre üzerinde zarara yol açıp açmayacağı belli olmamaktadır, çünkü insan eylemlerinin çevre ya da insan sağlığı üzerine olası etkileri, karmaşık sistem dinamiklerine bağlıdır. Bu nedenle de eylemlerin gerçek sonuçları tahmin edilemeyebilir. Buna bağlı olarak, daha fazla bilimsel araştırma gereklidir. Ancak mevcut bir eylem karmaşık bir sistem (insan ya da doğal) içine müdahil olursa dikkatli olmak da gerekmektedir.

Günümüzde ihtiyatlılık ilkesi, birçok Avrupa sözleşmesine ve uluslararası sözleşmeye ve anlaşmaya dâhil edilmiştir. Örneğin, Alman Federal Hükümeti, Çevre üzerine 1976 tarihli Raporunda, ihtiyatlılık ilkesini aşağıdaki gibi tanımlamıştır:

Çevre politikası, olması yakın tehlikeleri önlemek ve çoktan olmuş olan hasarı gidermekle sınırlı değildir. İhtiyatlılık çevre politikası ayrıca doğal çevrenin korunmasını ve özenle bakılmasını talep etmektedir. İhtiyatlılık ilkesi, birkaç çevresel hükümde belirtilmektedir ve ayrıca risk önlemenin yanı sıra kaynak korumayı da içermektedir (Alman Federal Hükümeti 1976).

İhtiyatlılık ilkesi, genetiği değiştirilmiş gıdaların pazarlanması, büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde hormon kullanılması, ya da “deli dana” hastalığını önlemek için olan tedbirler gibi toplum sağlığını tehdit eden potansiyel risklerle ilgili yasal düzenlemeler ve kararlarda özellikle önemlidir.

Bununla birlikte, gerçek durumlarda politika yapıcılar genellikle geçerli bilimsel bilgi eksikliği ya da farklı paydaşlar arasındaki azaltılamaz çıkar çatışmaları ile mücadele etmek zorundadır. Bazen olası zararı tahmin etmek ya da değerlendirmek ve makul bir siyasi uzlaşma yolu bulmak çok zordur. Ama yine de, yenilikçi bir ürün ya da eylemden kaynaklanan gerçek bir potansiyel risk olup olmadığına dair yetersiz bilgi olduğu zaman, ihtiyatlılık ilkesinin sıkı bir şekilde uygulanmasından kaçınmak gerekmektedir. Bu durumda, ilke tüm eylemlerin yasaklanması gibi ölçsüz bir şekilde uygulanabilir (bkz. Van den Belt 2003), bu da tüm teknolojik yeniliklerin ve ilerlemelerin durmasına sebep olabilir.

1.2.2 Kirleten Öder İlkesi (Toplum Öder İlkesine Karşı)

“Kirleten öder ilkesi, çevresel bir etkiye yol açan bir kişi, çevreyi korumak için prensip olarak bundan–maddi ve finansal olarak-sorumlu tutulur ve bu kişinin, böyle bir etkiyi önlemesi, düzeltilmesi ya da telafi etmesi gerekir” (Knopp 2008: 7). Ancak, sorumlu tarafların genellikle sorumlu tutulmadığı süregelen kirlilik durumlarında bir problem ortaya çıkarsa-eğer başka herhangi bir taraf da sorumlu tutulmazsa, toplumun geneli maliyeti karşılamalıdır. Bu gibi durumlarda, kirlenen öder ilkesi, toplum öder ilkesi ile yer değiştirir.

Çevre hukukunda, kirlenen öder ilkesi, çevreyi kirlenen kişinin, doğal çevreye verilen zararı ödemekle sorumlu tutulmasını sağlamak için yasalaştırılmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (EİKÖ) ve Avrupa Topluluğu (AT) ülkelerinin çoğundan aldığı güçlü destek nedeniyle genel örf ve adet kuralı olarak kabul edilir. Bu, uluslararası çevre hukukunda, Çevre ve Kalkınma üzerine Rio Bildirisinin 16’ncı ilkesinde bahsedilmektedir (1992).

Kirlenen öder ilkesi, sera gazı emisyonlarının azaltılması için alınan politik önlemler gibi çevresel politikanın ve etkilerinin önemli bir unsurudur. Genellikle bu ilke, “genişletilmiş kirlenen sorumluluğu” (GKS) olarak uygulanacaktır. Bu kavram, ilk olarak muhtemelen 1975 yılında İsveç hükümeti tarafından oluşturulmuştur. Örneğin, GKS, hükümetten ve vergi mükelleflerinden atıklarla başa çıkma sorumluluğunu alıp atığın gerçek üreticilerine vermede yardımcı olabilir. EİKÖ, GKS’yi ürünlerin üreticilerinin ve ihracatçılarının, ürünlerin materyal seçimine özgü yukarı etkileri, üreticilerin üretim sürecinin kendisinden kaynaklanan etkiler ve ürünlerin kullanımı ve imhasından kaynaklanan aşağı etkileri kapsayan ürünlerinin ürün yaşam döngüsü boyunca çevre üzerine olan etkilerinden ciddi derecede sorumlu tutuldukları bir kavram olarak tanımlamaktadır. Üreticiler, yaşam döngüsü çevresel etkileri en aza indirmek için ürünlerini tasarlar ve tasarımı ortadan kaldıramayan çevresel etkilerin yasal, fiziksel ya da sosyo-ekonomik sorumluluğunu üstlenirken sorumluluklarını kabul etmektedirler.

1.2.3 Sürdürülebilirlik İlkesi (Sürdürülebilir Kalkınma)

Diğer önemli bir ilke de ihtiyatlılık ilkesinin kaynaklara uygulanmasının bir örneği olarak görülebilen sürdürülebilir kalkınma ilkesidir. Bu ilke, insan ihtiyaçlarının sadece mevcut nesillerde değil aynı zamanda gelecek nesillerde de karşılanabilmesi için çevreyi korurken bu ihtiyaçları karşılamayı hedefleyen bir kaynak kullanımı modelidir. ‘Sürdürülebilir kalkınma’ terimi ilk defa, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama becerilerini tehlikeye atmadan sürdürülebilir kalkınmanın mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma olarak en ünlü tanımını yapmış olan Brundtland Komisyonu (1987) tarafından kullanılmıştır (Birleşmiş Milletler, 1987).

‘Sürdürülebilir kalkınma’ terimi, doğal sistemlerin kaynaklarını ve süreçlerini, insanların ihtiyaçları ve sosyal sistemlerin ekonomik faaliyetleri ile birleştirmeyi hedeflemektedir. ‘Sürdürülebilirlik’ terimi, 1970lerde ‘temel ekolojik destek sistemleri ile dengede olan bir ekonomi’ için zaten kullanılmıştır (Stivers 1976). Sürdürülebilirlik fikrine dayanarak ve Büyümenin Limitleri (Meadows ve ark. 1971) adlı çalışmanın endişe verici savlarına göre, birçok ekolojist özellikle çevre sorunuyla ilgili yeni bir ‘istikrarlı devlet ekonomisi” kavramı oluşturmaya çalışmıştır (Daly 1973). Bu bağlamda, ‘sürdürülebilir kalkınma’ sadece çevresel konulara işaret etmekle kalmaz, aynı zamanda farklı rakip amaçlar ve paydaşlar arasındaki çatışmaların çözülmesi ve ekonomik büyüme ve sosyal refahın çevre kalitesiyle uyum sağlaması gibi sosyal ve ekonomik durumları da göz önünde bulundurur. Sürdürülebilir kalkınma kavramı–doğa ve toplumun- ekonomik ve sosyo-kültürel refah, doğanın refahıyla – kaynaklar, bitkiler, hayvanlar- doğrudan birleştiği için insanlığın hayatta kalmasının temelde doğanın (ya da doğal çevrenin) hayatta kalmasına bağlı olduğunu işaret etmektedir. Sonuçta, doğanın sömürülmesi ve yıkımı, insan hayatının sürdürülememesi ve hatta insanlığın yok olmasıyla sonuçlanabilir. Sürdürülebilir kalkınma teorisi bu nedenle toplumların, yeri doldurulamaz sermayenin üç şekli olan ekonomik, sosyal ve doğal sermayeyi yönetmek zorunda olduğu varsayımına dayanmaktadır (daha fazla bilgi için bkz. Dyllick ve Hockerts 2002; Daly 1973, 1991).

Bazı doğal kaynakları başka bir şeyle değiştirmenin yollarını bulabilmemiz mümkündür, ancak sağlam bir ozon tabakası ile kendimizi tehlikeli kozmik radyasyona karşı korumak ya da tropik yağmur ormanları gibi ya da okyanuslardaki algler gibi yeterli oksijen tedarik etmek gibi eco-sistemin sağladığı hizmetlerin yerini doldurmamız hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. Birçok doğal kaynağın ve aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin çok işlevselli olmasının yeri doldurulamaz. Ayrıca, doğal kaynakların bozulması ve doğal hizmetlerin kaybı (örn; göl kenarındaki besinlerin emilimi) etnik ve kültürel çeşitliliğin kaybı (örn; yerel diller) gibi genellikle değiştirilemez süreçlerdir. Bu nedenle, sadece sürdürülebilir kalkınma hem işlevsel, bozulmamış bir çevrenin korunmasını hem de insanoğlunun refahını ve hayatta kalmasını güvenceye alabilir.

1.2.4 İşbirliği İlkesi

“İşbirliği ilkesi, çevre korumanın sadece devletin değil tüm toplumun sorumluluğu olduğunun ve buna bağlı olarak da toplumun her kesiminin ve devletin işbirliği yapmaya çağırıldığının altını çizmektedir” (Knopp 2008: 49). İşbirliği ilkesi, dört çevre ilkesi içinde en zayıf olandır ve nadiren hukukun bir kılavuz ilkesinden talep edilen şartları karşılamak olarak düşünülebilir.

1.2.5 Diğer İlkeler

Dört temel ilkenin dışında, ‘büyükbaba ilkeleri’ ya da ‘yapılan bir eylemin çevresel durumda ciddi bir bozulmayla sonuçlanmadığı ilkesi’ gibi ulusal ve uluslararası çevre hukukuna yol gösteren bir dizi başka ilke de bulunmaktadır (Knopp 2008: 49). En sonuncu ama son derece önemli olarak, sınır ötesi çevre koruma ilkesinden de bahsetmeliyiz: bu ilke, çevre sorunlarının ulusal sınırlarla bitmediği fikrini yansıtmaktadır. Örneğin, bu ilke, doğal nehir havzalarındaki su kaynaklarının sınıf ötesi yönetimini kapsayan Avrupa Birliği Su Çerçeve Yönergesinin çoğunu desteklemektedir.

Ulusal çevre hukukunun yanı sıra uluslararası çevre hukuku da genellikle yukarıda bahsedilen ilkelere, özellikle de sınır ötesi ilkesine dayanmaktadır. Bu önemlidir, çünkü birçok çevre sorunu, iklim değişikliği, deniz, su ve hava kirliliği gibi sınır ötesi sorunlardır.

1.3 Çevre Davranışı Yönetmeliği

Hedefler:

Bu dersten sonra, aşağıdakileri yerine getirebilmek önemlidir:

- Çevre hukuku açısından uygun ‘çevre davranışı’ nın önemini tahmin etmek,
- Çevresel davranışın doğrudan ve dolaylı düzenlenmesi arasındaki farkları tartışmak,
- Çevresel davranışı düzenleyen çevre politikası ve hukukunun farklı araçlarının uygulanabilirliğini işaret etmek

1.3.1 Çevre Politikasının Uygulanması için Araçlar (Planlama)

Çevre politikası, öncelikle 1970’li yılların başında özel devlet daireleri içine çevre endüstrisinin son derece yoğun büyümesine bir tepki olarak sanayileşmiş ülkelerde gelişmiştir. İlk başta, politika kendisini ağırlıklı olarak devletin eylemleriyle sınırlandırmıştır. Ancak yıllar geçtikçe, çevre alanına ilgisi olan ve sayıları gittikçe artan öncü kişiler (‘paydaşlar’) çevre sorunlarını düşünmeye çağırılmıştır. Özellikle de (potansiyel) çevre sorunlarını yaratan kişilerin sorumluluğu giderek önem kazanmaktadır. Ayrıca diğer bölümlerde enerji ulaşım ve endüstri, tarım ve inşaat politikaları gibi eko-politik amaçlar ve stratejilerin uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Birçok paydaşı ya da toplumu içeren proje durumları gibi durumlarda, ‘sıkı’ çevre politikası araçları (yasa ve yönetmelikler gibi) ‘esnek’ davranış kontrolü metotlarıyla (mühendislerin çevre bilinciyle ilgili eğitimi gibi) yan yana var olmaktadır.

Çevre politikasının yanı sıra, çevre planlama şekilleri, çevre politikasının sadece düzenleyici değil aynı zamanda biçimlendirici bir araç olarak işlemeye çalışması ölçüsünde bir dizi merkezi

araçtır. Çevre planlaması, önümüzdeki on yıl içinde CO₂ emisyonlarının %25 azaltılması gibi belirli bir zaman çerçevesinde bölgesel ya da sektörel çevre koruma amaçlarına ulaşılmasını kolaylaştırmak için sürdürülebilir çevre stratejilerinin geliştirilmesi olarak algılanabilir. 1980’li yıllarda, Danimarka, Hollanda ve Finlanda’da ulusal çevre planlarının uygulanması bunda öncü bir rol oynamıştır. Bu nedenle ilk olarak çevre planlama olanaklarını ayrıntılı bir şekilde inceleyeceğiz.

Çevre politikası ilkelerini ve hedeflerini uygulamak için, AB içerisindeki birçok eyaletin yasal çerçevesinde iki araç (Knopp, 2008’e göre) uygulanmaktadır:

- Farklı çevre planlama şekilleri
- Çevresel davranışı düzenlemenin farklı tedbirleri

Çevre planlama, tedbirli korumanın önemli bir aracıdır. Planlama, mevcut durumu kayıt altına almayı ve gelecekteki gelişmeleri öngörmeyi içeren çok aşamalı bir süreç olarak gerçekleşmektedir, ayrıca olası çıkar çatışmalarını da göz önünde bulundurmaya zorundadır.

Planlar, her birinin farklı yasal sonuçlarının olduğu kanun, yasal düzenleme, tüzük, idari düzenlemeler ya da idari işlem şekli olabilir. Ayrıca, çevre planlama, kapsamlı bir planlama ve sektörel planlamayı içerebilir. Çevre planlamanın iki baskın şekli bulunmaktadır:

- Kapsamlı planlama. Kapsamlı planlama görevi, “öngörülü olarak, herhangi bir özel projeden bağımsız olarak ve herhangi bir sektörle sınırlı kalmayarak belirli bir alanın konut, ekonomik ve eğlence amaçlı arazi kullanımını belirlemektir” (Knopp 2008: 51);
- Sektörel planlama. Buna karşılık sektörel planlama, her birinin ek uygulama tedbiri gerektirdiği başta peyzaj, temiz hava, gürültü azaltma, su koruma ve atık yönetimi olmak üzere belirli sektörler için çevre koruma planları oluşturmaya hizmet etmektedir.

Çevre politikası taleplerini uygulamak için bir diğer önemli araç da çevresel etki değerlendirmesidir (ÇED). Bu aracın temel amacı, ‘çevresel yönden önemli projelerin çevresel etkileriyle ilgili yönetimi, kapsamlı ve zamanında bilgilendirmektir’ (Knopp 2008: 52). ÇED, ekolojik etkileşimler dahil olmak üzere çevre üzerine planlanmış bir projenin doğrudan ve dolaylı etkilerinin tümünü zamanında tespit etmek, tanımlamak ve değerlendirmek için kullanılmaktadır ve böylece de tüm ortam ve sektörlerde önleyici tedbirlerin alınmasına olanak sağlamaktadır ve halkı da dahil etmektedir.

1.3.2 Çevresel Davranışı Düzenleme Araçları

Çevre davranışı, çevre politikasının ve eğitiminin belki de en önemli hedefidir. Çevresel davranışı düzenlemek için doğrudan ve dolaylı düzenleme şekilleri olarak ayırt edilebilen çeşitli araçları bulunmaktadır.

Davranışın doğrudan düzenlenmesi

Çevresel davranışı anında etkilemek için tasarlanmış olan yasal tedbirlerle ilişkilidir. Bu tip bir geleneksel araç, ‘polis ve düzenleyici hukuktan kaynaklanan ve genellikle de yaptırımlar empoze ederek uygunsuzluğu cezalandıran’ bir çevre düzenleme yasasıdır (Knopp 2008: 53). Buna göre, olumsuz çevresel etkileri olan eylemler, böyle bir eylemde bulunmak için bildiri, kayıt, lisans, yetki, onay ve diğer izin verme süreçlerinin yasal gereklilikleri ile şekillenen idari kontrole tabidir. Ayrıca, doğrudan düzenleme, belirli bir davranışı yasalarla açıkça yasaklama ya da şart koşma suretiyle yapılmaktadır.

- Mutlak yasal yasaklar (örn; Federal Doğa Koruma Yasası altında Almanya, 2002 §§ 23 [2], 42 [1] ve [2]) çevre üzerine olumsuz etkisi olan belli bir davranışı direkt olarak yasaklamaktadır. Ancak, yasa koyucular, bu tip önlemleri nadiren kullanmaktadır.
- Buna karşılık, izin süreçleri, birçok Avrupa şehrinde mevcut çevre düzenleme yasalarındaki önemli araçtır. İzne tabi projelerin izinsiz olarak yapılması kesinlikle yasaklanmıştır. ‘‘Çevresel ortamları kullanarak çevresel önemin yerleştirilmesini gerçekleştirmek ya da bunu yapmaya çalışmak ya da belirli ürünleri üretmek ve dağıtmanın hepsi izne tabi olabilir’’ (Knopp 2008: 54). Böylece, izin, yapıcı bir idari eylemdir, yani başvuru sahibine yasal olarak diğer türlü yasak olan bir eylemde bulunma hakkını vermektedir.
- Çevre hukuku, temel yükümlülüklerin özel bir öneme sahip olduğu bir takım sözde çevre yükümlülüklerini kapsamaktadır. Bu zorunluluklar, herkese ya da belli bir gruba belirli yükümlülükler getirmektedir. Normalde, bu temel yükümlülükler, önleyici ve ihtiyati tedbirleri, en önemlisi de kaynakların (örn; su ya da toprak) korunmasını içermektedir. Bu temel yükümlülüklerin yanı sıra, ‘‘tanıtım ve performans yükümlülükleri, gözetim ve koruma yükümlülükleri, işbirliği yapma ve bilgileri sürekli açıklama yükümlülükleri, örgütsel yükümlülükler ve belirli eylemleri tolere etme yükümlülükleri gibi çevreye yararlı olabilecek sayısız tamamlayıcı yükümlülük’’ bulunmaktadır (Knopp 2008: 56).

Dolaylı davranış düzenlemesi

Dolaylı davranış düzenlemesi, davranışı zorunlu kılan normlara dayanmamaktadır, ancak motivasyonu etkilemeyi amaçlamaktadır: takdiri alıcıya bırakırken çevre dostu davranış için teşvik sağlanmaktadır. Dolaylı davranış düzenleme araçları özellikle vergi sertifikaları ve devlet desteği gibi ekonomik araçları içermektedir.

- *Bilgi, söylem ve uyarılar*

Alman Çevre Bilgi Edinme Yasasına (1994) göre, çevresel bilgiye ücretsiz erişim sağlamak, çevrenin etkili bir şekilde korunması ihtiyacına dair vatandaşların ve kamu otoritelerinin bilincini geliştirmenin bir aracı olarak görülmektedir. Çevresel bilinci arttırmanın, bu araçları, politik ve ahlaki söylemlerden uyarılara, tavsiyelerden etiket, ürün ve kullanım bilgisi gibi diğer bilgi şekillerine değişiklik göstermektedir.

- *Vergiler*

Davranışı dolaylı yoldan düzenlemek için en önemli araçlar, çevresel vergilerdir. “Çevrenin kullanımı üzerine bir fiyat etiketi yerleştirirler ve bireysel maliyet-fayda analizlerine dayanarak tepki verip vermeyecekleri ya da vereceklerse de nasıl tepki verecekleri kararını piyasa katılımcılarına bırakırlar” (Knopp 2008: 58). Uygulamada, çevresel vergiler yoluyla davranışı tam olarak etkileyememek sorun teşkil edebilir. Eğer bu vergiler çok düşük konursa, çevreyi kirletenler çevreye zararlı olan davranışı değiştirmek yerine vergiyi ödemeyi tercih edecektir. Eğer vergiler çok yüksek konursa, ekonomik rekabet gücünü engelleyebilirler. Örneğin, aşağıdaki çevreyle ilgili ücretler 2012 yılında Almanya’da vergilendirilmekteydi:

- Atık su ücretleri
- Almanya’nın çeşitli şehirlerindeki doğa koruma kanunu ve orman koruma ücretleri adı altındaki telafi edici vergiler,
- Bazı Alman şehirlerindeki kaynaktan su çıkarma ücretleri (su parası)
- Atık taşıma ücretleri (tüketici kanunu)

Çevre vergileri, oluşan yararlar için alınan vergi, ücret ve katkılar ve özel vergiler olarak uygulanabilir.

- *Çevre dostu ürün kullanıcılarına fayda sağlanması*

‘Kullanım faydaları’ kanunen gerekli olmasa bile, cazip olarak görülen standartlara uygun ürünler söz konusu olduğunda çevreye zararlı ürünlerin kullanımı üzerine uygulanan genel sınırlamaları rahatlatan ve kaldıran hükümleri işaret etmektedir, böylece de aynı türdeki diğer ürünlerden daha çevre dostu bir ürün olmaktadır. Bu araç, orta ve uzun vadede mali teşvikleri kapsamamasına rağmen, tüketici davranışlarındaki değişiklikler, çevreye daha zararlı ürünlerin piyasadan toplatılmasına yol açabilir (Knopp 2008: 60).

- *Devlet Desteği*

Mali yardım sağlamak, dolaylı davranış düzenlemesinin bir şeklidir. Devlet desteği, karşılığında bir ürün ya da hizmet beklenmeksizin devlet tarafından verilen parasal ya da parasal olmayan faydalardır. Destekler, çevre korumanın mali yükünün genel topluma

yüklenmeye meyilli ve istismara açık olarak düşünüldüğü için desteklere genellikle şüpheyle bakılmaktadır. Avrupa Birliğinde, çevre koruma desteklerini kesme eğilimi bulunmaktadır.

- *Çevresel Sertifikalar*

Çevre sertifikası fikri, devlet tarafından miktar kontrolünün piyasa-uyumlu şekline dayanmaktadır. Sertifika tabanlı programlar, fiyatları başlangıç noktası olarak almamaktadır, ancak sürecin oluşmasını pazara bırakarak nicel terimlerle çevrenin gelecekteki kullanımı için bir kabul düzeyi tanımlamaktadır. Bu araç, Kyoto Protokolü kapsamında iklim koruma için kullanılmaktadır. Tahsis edilen emisyon ödenekleri, sahibine sadece belirli bir ölçüde çevreyi kirletme hakkı vermektedir. Ödenek sahipleri, izin verileden daha az dereceye kadar çevreyi kirletmektedir ve kullanılmamış olan kirletme ödeneklerini başka bir kirleticiye satabilir. İşletmeler, böylece ya tesislerden gelen emisyonları azaltabilirler ya da daha düşük bir maliyete emisyonları azaltmayı başarmış olan diğer işletmelerden gelen ek emisyon ödenekleri elde etmeyi seçebilirler (Knopp 2008: 61). Gelecekte yaşanacak olan deneyimler, bu aracın sera gazı emisyonlarının azaltılmasında başarılı olup olmayacağını gösterecektir.

Ekonomik araçlar, çevre düzenleme hukukunun bir tamamlayıcısı olarak giderek artan bir önem kazanmaktadır. Çeşitli çevre kullanıcı çıkarları, etkilenen komşuların çıkarları, genel toplumun çıkarları ve çevre korumanın arasında yeterli bir denge elde etmek için 'uygun' aracın seçiminin aslında ne olduğu sorusuna tek bir cevap yoktur. Yasa koyucular ve yöneticiler böylece en sonunda uygun bir karara varmak için deneme yanılma yoluna güvenmeye zorlanmaktadırlar.

Çevre davranışının düzenlenmesi üzerine kontrol soruları:

- Çevre davranışı neden bu kadar önemlidir?
- Çevre düzenlemesi, çevre davranışının geliştirilmesine ne gibi bir katkıda bulunabilir?
- Çevre planlamasının hangi şekilleri mümkündür? Kendi günlük hayatınızdan örnekleri tartışınız.
- Doğrudan ve dolaylı çevre davranışı düzenlemesi arasındaki farkları tartışınız. Hangi araçları seçerdiniz ve neden?

2 Uluslararası Çevre Hukuku

2.1 Uluslararası Çevre Hukukunun Temel İlkeleri

Çevre koruma, modern uluslararası hukuk için giderek daha önemli bir hale gelmektedir ve daha geniş bir yer kaplamaktadır. Doğal kaynakların korunması, uluslararası hukukun merkezi

bir görevi olmuştur. Bunun nedeni, doğal kaynaklarımıza olan tehdit ve yıkımların, artmış bir işbirliği olmadan durdurulamaz olmasıdır. Bu nedenle, atmosfer ve okyanusların kirlenmesi, küresel ısınma, ozon tabakasının delinmesi, biyoçeşitliliğin hızlı kaybı ve çok riskli faaliyetlerle oluşan tehditler uluslararası anlaşmaların konusu haline gelmiştir. İklimin ve biyoçeşitliliğin korunması gibi içerdikleri konular, ‘insanlığın ortak endişesi’ olarak düşünülmektedir. Artık devlet egemenliği alanları içinde tek başına düzenlenemeyen bölünmez çevresel malların etkili korunması ile ilgilidir. Aynı şey, uluslararası işbirliği gerektiren sınır ötesi çevresel etkiler için de geçerlidir. Ekonomik küreselleşme, malların uluslararası taşınmasının artması gibi bir yolla artan çevresel etkilere yol açabilir.

Çevreye olan bu farklı potansiyel tehlikelerden uluslararası çevre kanunu için farklı görevler ortaya çıkmaktadır. Bunun için uluslararası bir işbirliği çerçevesi gerekmektedir. Bu işbirliği çerçevesi, öncelikle çevreyi korumaya hizmet eden uluslararası anlaşmalarda uluslararası kurallar oluşturmaktadır. Bunlar, uluslararası çevre kanununun temelini oluşturur. Ancak, uluslararası ekonomik hukuk ve insan hakları gibi diğer meselelerde de bu tür uluslararası düzenleme alanlarının önemli hükümleri vardır. Bu nedenle, uluslararası hukukun çevre koruma normlarının şartları, ortak ilkelere ve çatışmalara dayanıyor olsa bile, açıkça ayırt edilebilen yargı “uluslararası çevre hukuku” yoktur.

Uluslararası çevre hukukunun tarihsel kökenleri çok eskilere dayanmaktadır. Ancak ilk yükseliş, Stockholm Bildirgesi ile 1972’de Stockholm Dünya Zirvesini işaret etmektedir. İlke olarak, 21 şehir, doğal kaynakları üzerindeki temel egemenliklerine rağmen, kendi yetki alanlarındaki ve kontrolleri altındaki eylemlerinin diğer şehirlerde ya da serbest egemenlik alanlarında çevresel zararlara yol açmamasını sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca, Stockholm’deki konferansta ‘Birleşmiş Milletler Çevre Programı’ (BMÇP) oluşturulmuştur. Bu program, birçok bölgesel ve çevresel anlaşmanın başlatılmasında ve müzakeresinde önemli bir rol oynamaktadır.

1992’de Rio’da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında özel bir gelişme yaşanmıştır. Bu noktada gelişen ve gelişmekte olan ülkelerin, çevre korumayla ilgili ortak fakat farklılaştırılmış sorumlulukları ilkesi, bütün belgelerde yer almıştır. Ciddi çevre kirliliğinin sınır ötesi doğası açık olduğu için, uluslararası referans verilmektedir. Ayrıca, çevresel problemler, tek başına bir ülke tarafından düzenli olarak çözülemez ancak genellikle zarar gören ve kirlüten devletlerin arasında işbirliği gerektirir. Çevre sorunlarının çözümü için önemli bir katkı da, uluslararası sürdürülebilirlik konularını koordine etmek için BM Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu’nun oluşturulması olmalıydı. Bu nedenle insan haklarının

korunması ve çevrenin korunması arasında, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı (Madde 24), ve Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi Ek Protokolü (Madde 11) içtihatlarında kısmen bir bağlantı görülmektedir. İnsan hakları ve çevre koruma alanları, yeni bir uluslararası “kamu” hukukunu ön plana çıkarmaktadır.

Ancak, hedeflenen küresel ortaklık, şimdiye kadar pek uygulanmamıştır. Bu, Brezilya 2012 Rio + 20 Zirvesi'nin yanı sıra Johannesburg 2002 " Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi"nde de görülebilir. Tüm tarafların genel anlaşmasına rağmen, 2015 Paris Anlaşması'nın daha iyiye doğru bir değişiklik getirip getirmeyeceği görülmeye devam edecektir. Sonuçları ve anlaşmaları onaylanamaz, bu nedenle her bir ülkenin politik, ekonomik ve sosyal durumlarına ve iyi niyete bağlı olacaktır. Bunlar kendi ulusal uygulamalarında belirlenebilir, ya da diğer şeyler arasında parlamentolar tarafından ya da mahkeme tarafından iptal edilebilir.

2.2 Uluslararası Teamül Hukuku

Kısaca özetlersek, uluslararası çevre hukuku, küresel çevrenin korunmasına ilişkin uluslararası hukuk bütünüdür. Başlangıçta devletlerin kendi topraklarının diğer devletlerin topraklarına zarar veren bir şekilde kullanımına izin vermemesi gerektiğini ifade eden ilkeyle ilişkili olan uluslararası çevre kanunu, bol miktarda yasal olarak bağlayıcı uluslararası anlaşma ile genişletilmektedir. Bunlar, karasal kirlilik, deniz kirliliği ve atmosfer kirliliğinden kaynaklanan potansiyel sorunlardan yaban hayatı ve biyoçeşitliliği korumaya kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

Uluslararası çevre kanunun geliştirilmesinde aşağıdaki zamanlar kilit anayasal anlardır:

- Stockholm, İsveç'te düzenlenen 1972 Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Sözleşmesi (UNCHE),
- ‘Sürdürülebilir kalkınma’ ifadesini türeten Ortak Geleceğimiz adlı 1987 Brundtland Raporu'nun yayınlanması
- Brezilya, Rio de Janeiro'da düzenlenen Dünya Zirvesi olarak bilinen 1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED)

Ulusların çevre hukukunun temel ilkesi olarak, 1972 Stockholm konferansında devletlerin kendi kaynaklarını kullanma hakkının olduğu ancak kendi topraklarında yapılan eylemlerin başka devletlerin topraklarında herhangi bir hasara yol açmadığından emin olmaları gerektiği belirlenmiştir. Bu politika, günümüzde “uluslararası teamül hukuku” olarak bilinmektedir. Bu kanun, ülkelerin teamül olarak izlediği norm ve kurallar bütününe kapsamaktadır ve bunlar o

kadar yaygındır ki dünyadaki tüm devletleri bağlamaktadır. Bir ilkenin ne zaman teamül hukuku olacağı her zaman kesin değildir ve buna bağlı olmak istemeyen devletler karşı tezler ileri sürerler.

Çevreyle ilişkili uluslararası teamül hukuku, aşağıdaki örnekleri kapsamaktadır:

- Başka bir devletin veya devletlerin maruz kalabileceği acil doğa zararı ve çevresel zararlarla ilgili diğer devletleri derhal uyarma görevi
- Stockholm Bildirgesinin 21. İlkesi ('iyi komşuluk').

Ancak, uluslararası teamül hukukundan, devletin tedbir alma zorunluluğuna (örneğin, çevreye herhangi bir sınır ötesi zararın yasaklanması) dair bir çıkarım yapılamaz; en fazla genellikle devletlerarasında görülen, gerekli özenin gösterilmesi zorunluluğu vardır (bkz Simonis 2003: 227). Yine de uluslararası çevre hukukunun giderek artan bir önem kazanacağı varsayımı üzerinden devam edebiliriz. Sonuçta bu, 1972 Stockholm bildirgesinde belirtilen ilkelerin milletlerarası koşullarda ne kadar tamı tamına uygulanacağına bağlıdır. Şimdiye kadar iklim koruma ve biyoçeşitlilikle sınırlı olan "insanlığın ortak endişesi" kavramı bu süreçte özel bir rol oynayabilir. 1992 Dünya Zirvesi'nde üretilen uluslararası bir anlaşma olan, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) en sonunda ülkelerin küresel çevre sorunlarına karşı olan yükümlülüklerini-Kuzey-Güney ilişkileri bakımından- daha ciddiye alacakları anlamına gelebilir.

2.2.1 Uluslararası Çevre Hukuku İlkeleri

Hasar yasağı

Devletlerin kendi egemenliği altındaki toprakları kullanmasına izin verilir. Ancak, bu ilke artık devletlerin topraklarının ciddi derecede zarar görmemesi için kendi topraklarını belli bir ölçüye kadar kullanmakla sınırlıdır. 1938 yılında uluslararası çevre hukukunda önemli bir karar verilmiştir- ünlü Trail Smelter Örneği. Bu karar, Kanada'da yakındaki bir eriyikten çıkan kükürt dioksit emisyonlarıyla ilgiliydi. Bu emisyonlar, Amerika Birleşik Devletlerinin topraklarında ürün bereketsizliğine yol açmıştır. Tahkim mahkemesi, uluslararası hukukun kurallarına ya da ABD'nin kurallarına göre hiçbir devletin kendi topraklarını başka bir devletin mala ya da insana zarar yoluyla emisyonundan etkilenmesi için kullanmaya hakkı olmadığını belirtmiştir. Ancak, ciddi bir durum olmalıdır ve hasar tamamıyla gösterilmelidir.

Başka devletlere zarar verilmesinin yasaklanması, bu arada kapsamlı bir gelişime uğramıştır. Ayrıca, herhangi bir devlete ait olmayan alanlar (Devlet Boşlukları) kapsanmalıdır. Bu durum, örneğin Antarktika, yüksek denizler (Art. 192 ff., 194 UNCLOS) ve uzay için geçerlidir. Bu, 1972 Birleşmiş Milletler İnsan Gelişim Konferansı'nın Stockholm Bildirgesinin 21. İlkesine

dayanmaktadır. Bu ilkeye göre ‘Devletlerin kendi kaynaklarını kendi çevre politikalarına uygun olarak kullanma hakları bulunmaktadır ve kendi yetki alanlarındaki ya da kontrolleri altındaki eylemlerin diğer devletlerde ya da ulusal yetkinin dışındaki alanlarda herhangi bir çevre hasarına yol açmayacağını garanti etmesi gerekmektedir.

Devletlerin sorumlulukları ve ulusal çevre hukuku

Devletlerin çevresel hasarla ilgili temel bir açıklama yapmasına rağmen, hala çözülmemiş birçok sorun ve cevaplanmamış birçok soru vardır. Bu, uluslararası ihtiyat ilkesinin geçerliliği, kapsamı ve ulaşılabildiği sorumluluk standardı ve alternatif uç taleplere verilen hasarın kanıtıdır. Sıkı sorumluluk olgusu özellikle de buna sözleşme üzerinde anlaşmaya varıldığı zaman nadirdir. Bunun bir örneği, uzayda nesnelerin yapılmasıdır (Madde II. Uzay Nesneleri tarafından Verilen Zararın Uluslararası Sorumluluğu Sözleşmesi). Askeri yollar olmadan uluslararası alanda uygulama sıkıntısının dışında, mevcut sorumluluk kanunu sadece dar sınırlar içerisinde uygulanabilir. Birçok işletmenin hem özel hem de devlete ait etkileşimi, çevresel bir hasara sebep olduğu zaman, bunu haksız fiili işleyen bireysel kişilere yüklemek ve onları sorumlu tutmak zordur (Örneğin: ozon deliği).

Uluslararası hukukta kirleten öder ilkesi

Başlıca ekonomik ve yasal bir ilke de kirleten kişinin kirlilik maliyetini üstlenmesi ilkesidir (Stochkhalm Bildirgesi 16. İlke). Bu ilke, tehlikeli eylemlerin sivil sorumluluğunu oluşturmaktadır. Bu uluslararası çevre hukukunun genel bir ilkesidir (Endüstriyel kazaların sınır ötesi etkileri sözleşmesinin gerekçesidir).

Uluslararası çevre hukukunda ihtiyatlılık ilkesi

“Çevreyi korumak için, devletler yeteneklerine göre ihtiyatlılık ilkesini yaygın biçimde kullanmaktadır. Ciddi ve geri dönüşü olmayan hasar riski olması durumunda, bilimsel kesinliğin eksikliği olması, çevresel bozulmayı önlemek için alınacak olan uygun maliyetli tedbirlerin ertelenmesi için bir zemin olamaz.” Bu şekilde, ihtiyatlılık ilkesi Rio Bildirgesinin 15. İlkesi olarak uluslararası düzeyde oluşturulmuştur. Bu ilke, 1992 Sınır Ötesi Akarsu ve Göllerin Kullanımı ve Korunması Sözleşmesinde (md. 2, para. 5) olduğu gibi Ozon Tabakasının Korunması için Viyana Sözleşmesinin (1985) girişinde birçok sözleşme ve bildiri de görülebilir. UNFCCC kapsamında, Üye Devletler (md. 3, para. 3) iklim değişikliğinin nedenlerini önlemek için, iklim değişikliğini engellemek ya da en aza indirmek ve olumsuz etkilerini azaltmak için önleyici tedbirleri almaya söz verir. Ve Uluslararası Deniz Mahkemesi, 27 8. 1999 (uluslararası teamül hukuku ilkesi) tarihli kararında ihtiyatlılık ilkesini kabul etmiştir.

Uluslararası hukukta işbirliği ilkesi

İşbirliği ilkesi, uluslararası akarsuların paylaşımını ilgilendiren daha önceki anlaşmalarda zaten bulunmaktadır; şimdi de uluslararası çevre hukukunun bir özelliğidir. Stockholm Bildirgesinin 24. İlkesinden sonra uluslararası çevre koruma, işbirliği ruhuyla gerçekleşmektedir. Çevre ve Kalkınma üzerine 1992 Rio Bildirisinin 7. İlkesinden sonra, “Devletler, Dünya’nın ekosisteminin sağlığını ve bütünlüğünü korumak ve yenilemek için küresel bir ortaklık ruhuyla işbirliği yapmaktadır”. 13. İlkeye göre, “Devletler, kendi yetki alanlarındaki ya da kontrolleri altındaki yerlerde gerçekleşen eylemlerin, yetki alanlarının dışındaki yerlerde neden olduğu çevre hasarının olumsuz etkilerin sorumluluğu ve tazminiyle ilgili daha ileri bir uluslararası kanun geliştirmek için daha hızlı ve daha kararlı bir şekilde işbirliği yaparlar”. Biyoçeşitlilik Sözleşmesi, devletlerden bağımsız alanlarla ilgili karşılıklı bir işbirliği görevini kapsamaktadır (md. 5).

Özel bir işbirliği yükümlülüğü şekli de yaklaşmakta olan ya da mevcut çevre hasarlarıyla ilgili devletlerin birbirini bilgilendirmesi yükümlülüğüdür. Birçok anlaşma, böyle bir gerekliliği içermektedir (örn; UNCLOS Md. 198, Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Taşınması ve Yok Edilmesi üzerine Basel Sözleşmesi Md. 13). Ayrıca bilgi sağlama yükümlülüğü, uluslararası teamül hukukunun bir parçası olarak görülebilir. Bilgi yükümlülüklerinin eşlik ettiği çevresel etki değerlendirmesi yapma gerekliliği, giderek artan bir şekilde uluslararası anlaşmalara girmektedir (örn; Sınır Ötesi Çevresel Etki Değerlendirmesi 1991 Sözleşmesi). Çevre hukukunda işbirliği yapmanın uluslararası yükümlülüğü çerçevesi ayrıca Stockholm Bildirgesinin 7. İlkesinde ve özellikle de UNFCCC’de bahsedilen gelişmiş ülkelerin, çevresel bozulmaya karşı olan özel sorumluluklarını da kapsamaktadır. Uluslararası Modern Hukuk, devlet hukuku arasındaki gibi uluslararası hukukun geleneksel anlayışının ötesinde bir şey olan gelecek nesillerin çıkarlarının da dikkate alınmasını talep etmektedir.

Uluslararası hukuka göre tehlikeli eylemler

Özellikle tehlikeli eylemler için kısmen özel bir rejim gerekmektedir. Özellikle, borçlar için, standart olan –nesneleştirilmiş- geçerli uluslararası çevre hukuku gibi değil, Uzay Nesnelerinin Yol Açtığı Zarar için Uluslararası Sorumluluk Sözleşmesi (Md. II.) gibi sıkı bir sorumluluk uygulanmalıdır. Bu tehlikeli faaliyetler kapsamının içinde tam olarak hangi faaliyetlerin olduğunu belirlemek kolay değildir. Potansiyel zararın ölçüsü belirleyicidir, kapsama girebilir de girmesi mümkün olmayabilir de. Nükleer enerji de dâhil olmak üzere herhangi bir durumda fikir birliği vardır. Devletlerin sadece görevlerine bağlı kalması değil işbirliği görevi de kirlenenden eylemlere karşı önemlidir. Çernobil nükleer kazası sonucu alınan karar, Nükleer Kazaların

Erken Bildirimi için 1986 Sözleşmesi gibi sayısız ikili ve çok taraflı anlaşma, bilginin içeriği ve alıcıya acil teslimiyle ilgili ayrıntılı hükümler düzenlemiştir (bkz. Md. 2, 5, 6).

Aynı yıl içinde, nükleer kazalar için geliştirilmiş genel işbirliği ile ilgili nükleer kaza ya da radyasyon vakalarında yardım için sözleşme imzalanmıştır. Bu, verilecek olan Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının yardımı üzerine ve diğer ülkelerin ve uluslararası örgütlerin desteği üzerine detaylı hükümleri içerir. Ayrıca zehirli ve tehlikeli atıkların yok edilmesiyle ilgili artan problemler ve uygulamalar, Üçüncü Dünya'da, bazı uluslararası anlaşmaların akdine yol açmıştır.

Afrika Birliği Örgütü, 1991 yılında Afrika'daki tehlikeli atıkların sınır ötesi taşınması ve yok edilmesinin kontrolü ve ithalat yasağı üzerine Bamako Sözleşmesini kabul etmiştir. Ayrıca, (Md. 4, para. 1) Afrika'daki atıkların ithalatı yasadışıdır ve bir suç sayılmaktadır. Tehlikeli atıkların sınır ötesi taşınması ve yok edilmesinin kontrolü üzerine 1989 Basel Sözleşmesi kapsamında, devletler ithalatlarını yasaklayan ülkelere atık taşımayabilir. Eğer herhangi bir yasak yoksa ihracata ancak ithalatçı ülkenin yazılı rızasından sonra ve genellikle de 60 güney enleminin güneyinde olmamak şartıyla izin verilir. Her iki sözleşme de geniş bilgi şartları dâhil olmak üzere yoğun bir işbirliği üzerine ayrıntılı hükümleri içermektedir.

2.3 Farklı Çevresel Ortamların Korunması

2.3.1 Uluslararası Akarsular ve Göller

Uluslararası Akarsuların ve Göllerin Kullanımı ve Korunması üzerine bahsedilmiş olan sözleşme, önlem ilkelerini, sorumlunun yükümlülüğünü ve nesiller arası adaleti (md. 2, para. 5) önde gelen ilkeler olarak bildirerek, çevresel etki değerlendirmesi sağlayarak (md. 3) ve geniş işbirliği yükümlülüğünü kapsayarak (md. 9) uluslararası çevre hukukunun modern gelişimini yansıtmaktadır. Benzer şekilde, 1997'de kabul edilen Uluslararası Akarsuların Navigasyonel olmayan Kullanımı Sözleşmesi, katılımcı devletler arasında işbirliği ve işbirliği yükümlülükleriyle ilgili daha ayrıntılı hükümler ve aynı zamanda Trailer Smelter vakasında zaten bahsedilmiş olan ciddi hasardan kaçınma prensibini gerektiren dengeli (adil) ve akılcı kullanım ilkelerini birleştirmektedir. Uluslararası akarsuların ve göllerin kullanımı ve korunması üzerine olan sözleşmenin aksine, ihtiyatlılık ilkesi, sadece yabancı türlerin getirilmesiyle ilgili ifade edilir. Devletler, ekosistem için olumsuz sonuçlar doğurabilecek yabancı ya da yeni türlerin uluslararası bir akarsuya girmesini önlemeyi garantilemek için tüm gerekli tedbirleri almalıdır (md. 22).

Ancak, her iki sözleşme de temel olarak sürdürülebilirlik limitleri dâhilinde bir kullanımı ifade eden sürdürülebilirlik ilkesine işaret etmektedir.

2.3.2 Denizlerin Kirlenmesi

1982’de kabul edilen Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) hasar yasağını onaylar (md. 194 UNCLOS) ve gelişmekte olan devletlerin işbirliği ve öncelik ilkelerini sağlar (md. 192). Ayrıca, deniz çevresinin karadan ve yaşayan deniz kaynaklarının korunması için kullanılan denizden kirlenmesinin önlenmesini destekleyen genel hükümleri içermektedir (md. 204). Atıkların ve Diğer Maddelerin Boşaltılmasıyla Oluşan Deniz Kirliliğinin Önlenmesi için 1972 Londra Sözleşmesi'nde daha özel hükümler bulunabilir; bu sözleşme tamamen yeniden şekillendirilmiştir ve 1978 Protokolü ile Gemilerin Yol Açtığı Kirliliğin Önlenmesi için yapılan 1973 Uluslararası Sözleşme (MARPOL) üzerinde de değişiklik yapılmıştır. Bu ikinci sözleşme, asıl olarak bayrak devlet ilkesinden kaynaklanmaktadır. Yani MARPOL’un hükümlerinin delinmesi, suç nerede işlenirse işlensin, gemi hangi ülkenin bayrağını kullanıyorsa ya da hangi ülkenin yetkisine sahipse o ülkenin hukuku tarafından cezalandırılır (md. 3 ve 4 MARPOL). Londra Atık Boşaltım Sözleşmesi uyarınca, gemi hangi devlete kayıtlı olduğu ya da hangi ülkenin bayrağını kullandığı, hangi devlete atık maddesi getirdiği ve en sonunda da hangi yetki alanına tabi olduğu önemlidir (md. VII Londra Anlaşması). Özellikle, petrol sızıntıları açısından, 30 Kasım 1990 tarihinde yapılan Petrol Kirliliği Alanında Hazırlık, Tepki ve İşbirliği üzerine Uluslararası Sözleşme (ILM, vol. 30, 1991, 733) ve Petrol Kirliliği Zararının Sivil Sorumluluğu üzerine 1992 yılında yapılan Uluslararası Sözleşme hala yürürlüğe girmemiştir.

2.3.3 Atmosfer ve Uzay Boşluğunun Korunması

1979 yılında yapılan Uzun Menzilli Sınır Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi, devletlerden sadece ortalama bir yükümlülük beklerken, Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü ise devletleri CFC’leri ve halonların kullanımını kademeli olarak azaltması ile yükümlü kılmaktadır. Bunun temelleri üzerine kurulan bir uygulama komitesi, bu yükümlülüklerle uyulup uyulmadığını izlemektedir. İklim endişeleri üzerine olan sözleşme çerçevesi, sera gazı için Montreal Protokolü tarafından kapsanmamıştır ve atmosferdeki sera gazı yoğunluğunu iklim sistemine tehlikeli bir antropojenik karışım olduğu düzeyde stabilize etmeyi amaçlamaktadır (md. 2). Gelişmiş ülkeler ve Doğu ve Orta Avrupa ülkeleri gibi Annex I ülkeleri içinde bahsedilen diğerler ülkeler daha sonra emisyonlarını azaltmıştır, böylece gelişmekte olan ülkelerin belirli bir derecedeki ve toplam birikmiş işlerini dikkate alarak 1990 seviyesine tekrar ulaşılabilir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), nerdeyse dünyadaki bütün ülkeler tarafından mümkün olan en kısa sürede kabul edilmiştir; rezervasyonlar genellikle yasaklanmıştır (md. 24). Bu, insanlığın ortak çıkarları ve endişelerine ilişkin yeni kamu hukukunun bir parçası olarak sözleşmenin karakterine uygundur (ortak endişe). Kyoto Protokolü 1997 yılındaki BMİDÇS'ye, hükümet yanlısı izin verilen emisyonları, 1990 yılının emisyon yüzdeleri olarak göstererek sanayileşmiş ülkelerin emisyon azatlım taahhütlerini kanıtlamaktadır. Avrupa Topluluğu ve bu topluluğun üye devletleri zaten protokolü onaylamıştır. Amerika Birleşik Devletleri protokolü imzalamıştır ancak ülke ekonomisi üzerine olabilecek korkulan etkiler nedeniyle onaylamayı reddetmiştir.

Sonuç olarak, uluslararası çevre hukuku, çok dinamik bir olgudur ve belirtildiği gibi bu alanda bazı karakterize edici ilkeler geliştirilmiştir.

2.4 Avrupa Hukuku ve Ulusal Hukukta Uluslararası Çevre Hukukunun Etkileri

2.4.1 Avrupa Birliği'ndeki Etkileri

Avrupa Birliğinin tüzel kişiliği vardır (md. 47 EUV) ve bu nedenle de ayrıca uluslararası hukuki ehliyeti de vardır. Birlik ayrıca Madde 216 I TFEU (Avrupa Birliğinin İşleyişine ilişkin Anlaşma) ya da Madde TEU (AB Anlaşması) kapsamında uluslararası örgütlerle ya da diğer devletlerle sözleşme ilişkisine girebilir. Bu temelde, AB, 2015 yılına kadar 40'tan fazla uluslararası çevre anlaşmasını onaylamıştır. Bu uluslararası anlaşmalar, AB hukuk düzeninin ayrılmaz bir parçasıdır ve AB genel hukuk ilkeleri olarak AB kurumları ve üye devletler için geçerlidir.

Ayrıca, Lizbon Anlaşması, sadece AB dış politikası için aynı zamanda uluslararası çevre politikası için de kurumsal bir çerçeve yaratmamıştır. Gelecekte, madde 2 II ve Madde 216 ff ile bağlantılı olarak TFEU'nun 191 ff. maddesine göre Birliğin çevre yetkileri belirleyici olacaktır. Bu nedenle, kendi iç yetkilerini etkinleştirmek için uluslararası bir anlaşma gerekirse ya da sonuçları ortak kuralları etkileyebildiği ya da kapsamını değiştirebildiği ölçüde Birliğin dış temsili için AB yetkilendirilmiştir (md. 3 II ve 2 I TFEU). Bu, AB'ye üye devletler için uluslararası çevre politikasında geniş kapsamlı özel yasama yetkisi vermektedir. Madde 218 II TFEU ile bağlantılı olarak madde 216 I'in temelinde, Konsey AB'nin uluslararası müzakerelere başlayıp başlamayacağına siyasi takdir çerçevesinde karar verebilir. Konsey müzakereleri açtığında, müzakerelerin açılışını onaylar ve daha sonra müzakereler için yönergeleri belirler, imzalama yetkisini verir ve en sonunda da anlaşmayı kapatır (Md. 218, II, IV, V ve VI TFEU).

2.4.2. Avrupa Hukuku

Avrupa hukuku, uluslararası hukukun aksine, vatandaşların hak ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyen uluslararası bir kanundur. Topluluğun kurumları için, aşağıdaki eylem şekilleri mevcuttur:

Yönetmelikler

Yönergeler

Kararlar

Öneriler

Görüşler

2.4.3. Avrupa Hukuk Sistemi

Yönetmelikler, ulusal bir yasama süreci gerektirmeden tüm üye devletlerde geçerli olan genel yasal ilkelerdir (Tüzük (EC) no. 1272/2008 → CLP tüzüğü).

Yönergeler, bağlayıcı hukuk normlarıdır, ancak üye devletler için konulan hedeflerle ilgili üye devletlerin şekil /araç seçme hakkı vardır (-RL (EEC) No. 313/90 →Umweltinformationsgesetz UIG).

Kararlar, sadece ilgili üye devleti bağlayıcı olan bireysel eylemlerdir (Alman idari eylemiyle karşılaştırılabilir).

Buna karşılık, öneriler ve görüşler, bağlayıcı değildir ve sadece AB'nin çeşitli konular hakkındaki görüşlerini temsil eder.

2.4.4. Avrupa Çevre Hukukunun Gelişimi

- 18.04.1951 Paris Anlaşması: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)'nin kurulması
- AKÇT (07/23/1952'den itibaren geçerlidir)
- 02/25/1957 tarihli Roma Anlaşması: Anlaşma, AET ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM)'u oluşturmuştur (01.01.1958'den itibaren geçerlidir); AKÇT, AET ve Euratom AVRUPA Topluluğunu oluşturmaktadır
- 12.20.1972 tarihli Paris Zirvesi: zirvenin nihai bildirisiyle çevre faaliyetlerinin başlangıcı
- EG-Komisyonu

“Eğer topluluğun amaçlarından birisi olan ortak pazar çalışması sırasında topluluk tarafından herhangi bir eylemin yapılması gerekli hal alırsa ve bu anlaşma, yeterli gücü sağlamazsa, Komisyonun önerisi üzerine oybirliği ile hareket ederek ve Avrupa Parlamentosu'na danıştıktan sonra Konsey gerekli önlemleri alır”.

- 28.02.1986 AEA tarihli Tek Avrupa Senedi, çevre politikası, Topluluk kanunu çerçevesinde açıkça oluşturulan Anlaşma ve Çevre Koruma politikası olarak alınır (01.07.1987'den itibaren yürürlüktedir).
- Topluluğun belirli çevre faaliyetleri için şimdi uygun olan bir yetkiyi geliştiren 07.02.1992 tarihli Maastricht Anlaşması (AET Anlaşması md. 130, md. 174-176 arası, Mart 2010 birleştirilmiş versiyonunda md. 191-193 arası).
- Avrupa Birliği Anlaşması XX Başlıklı 191. Çevre Maddesi:

1. Çevreyle ilgili birliğin politikası, aşağıdaki amaçlara ulaşmada katkıda bulunacaktır:

Amaçlar:

- Çevre kalitesinin korunması ve geliştirilmesi,
 - İnsan sağlığının korunması,
 - Doğal kaynakların ihtiyatlı ve akılcı kullanılması,
 - Bölgesel ya da dünya genelindeki çevre problemleriyle, özellikle de iklim değişikliğiyle mücadele etmek için uluslararası düzeyde önlemlerin teşviki.
2. Birliğin çevre politikası, birliğin çeşitli bölgelerindeki durumların çeşitliliğini dikkate alarak yüksek düzeyde koruma sağlamayı amaçlamalıdır. Bu politika, "ihtiyatlılık ilkesine ve önleyici eylemlerin gerçekleştirilmesi gerektiği, çevresel hasarın bir öncelik olarak kaynağından düzeltilmesi gerektiği ve kirletenin ödemesi gerektiği ilkeleri üzerine dayanmalıdır."

Avrupa Birliği Anlaşması, AB'de çevre korumanın geliştirilmesinin önemli bir parçası olarak XX Başlıklı 193. Çevre Maddesini düzenlemektedir:

"192. Madde uyarınca kabul edilen önleyici tedbirler, hiçbir üye devleti daha sıkı koruma önlemleri almaktan ya da bu önlemleri sürdürmekten alıkoymayacaktır. Bunlar komisyona bildirilecektir."

Ancak temelde bunu oluşturmak AB Komisyonuna çok uzaktır.

3. KAYNAKLAR

Commission of the European Communities (2000) Communication from the Commission on the Precautionary Principle. (COM [2000] 1 final 2 February 2000; Brussels: Commission of the European Communities), 2 February 2000.

German Federal Government (1976) Report on the Environment. BT-Drs. 7/5684. Bonn.

Daly, H.E. (1973) Towards a Steady State Economy (San Francisco: Freeman).

- Daly, H.E. (1991) *Steady-State Economics* (Washington, DC: Island Press; 2nd edn).
- Dyllick, T., and K. Hockerts (2002) 'Beyond the Business Case for Corporate Sustainability', *Business Strategy and the Environment* 11.2: 130-41.
- Knopp, L. (2008) *International and European Environmental Law with Reference to German Environmental Law* (Berlin: Lexxion Verlagsgesellschaft).
- Mueller, F. (2005) *Kyoto's Grandfathering Principle as an Obstacle to be Overcome* (Working Paper of Research Unit on Global Issues; Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, [German Institute for International and Security Affairs]).
- Meadows, D., D.L. Meadows, J. Randers and W. Behrens (1971) *The Limits to Growth* (New York: Universe Books).
- Raffensperger, C., and J. Tickner (eds.) (1999) *Protecting Public Health and the Environment: Implementing the Precautionary Principle* (Washington, DC: Island Press).
- Sandin, P., M. Peterson, S.O. Hansson, C. Ruden and A. Juthe (2002) 'Five Charges Against the Precautionary Principle,' *Journal of Risk Research* 5.4: 287-99.
- Simonis, U.E. (ed.) (2003) *ÖkoLexikon* (München: Verlag C.H. Beck).
- Stivers, R. (1976) *The Sustainable Society: Ethics and Economic Growth* (Philadelphia, PA: Westminster Press).
- United Nations(1987) *Report of the World Commission on Environment and Development. General Assembly Resolution 42/187, 11 December 1987. Retrieved: 2007-04-12.*
- Van den Belt, H. (2003) 'Debating the Precautionary Principle: "Guilty until Proven Innocent" or "Innocent until Proven Guilty"?' *Plant Physiology* 132: 1122–26.

ÖÇ 6: ULUSAL ÇEVRE KANUNU: BİR VAKA ÇALIŞMASI

1. Ulusal Çevre Kanunu: Bir Vaka Çalışması

1.1. Alman Çevre Kanunu'nun Gelişimindeki Yasal Adımlar

1957 Su Yasası (2009'un şu anda 7. değişikliği)

1959 Atom Enerjisi Yasası

1968 Atık Yağ Kanunu

1968 Bitki Koruma Yasası

1971 Petrolde Kurşun Yasası

1971 Uçak Gürültüsü Yasası

1971 Hayvan Refahı Yasası

1972 Atık Yönetimi Yasası

1972 -Hukuk

1.2. Alman Hukuk Sistemi

Almanya, ulusal çevre mevzuatının bir örneği olarak kullanılabilir. Bu, çevre mevzuatının temsilini içermemektedir, bundan daha çok, basit bir mevzuatın ötesine giden ve yapılanmanın diğer ekonomik araçları arasında dikkat çeken modern tasarım olanakları ile karakterize edilecektir.

İlk olarak, temel kural, Anayasa Hukukunda ulusal bir amaç olarak çevrenin korunmasıdır (Madde 20a Çevre Bakım İlkesi). Buna göre, “devlet ayrıca yasama yoluyla anayasal düzen kapsamında ve yürütme ve yargı tarafından hukuk ve adaletle uyum içinde doğal kaynaklara ve gelecek nesillere karşı olan sorumluluğunu da korumaktadır”.

Çevre mevzuatı yasama yetkisi bu nedenle genel olarak federal hükümet ve devletlere aittir. Ülkelerin genellikle kanun yapma hakkını buradan aldığı Madde 30 (Devletlerin Yetki Karinesi) ve Madde 70 paragraf 1GG'deki ilkenin aksine, çoğu kanun artık devlet tarafında değil federal hükümet tarafından kabul edilmektedir. İlgili yasama organının yasama yetkisiyle ilgili olarak:

- Dış ilişkiler, savunma ve döviz ve para sistemiyle ilgili olan özel federal yasama yetkisi (Md. 71, 73 GG).
- Eşzamanlı mevzuat (Md. 72, 74, 74a GG)
- Atık yönetimi

- Kimyasal güvenlik
- Hava kirliliği ve gürültü azaltma
- Nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma (federal düzende uygulama) düzenlenir.

1.3. Çevre Koruma Araçları

Yasama meclisinde mevcut olan çevre kanunu araçları aşağıdaki gibidir:

1. Çevre hukukunun yasal araçları (Ordnungsrecht)

Kayıt ve bildirim yükümlülükleri, açıklama gereklilikleri, güvenlik gereklilikleri, izin ve onayla birlikte alınan yasal yasaklamalar (önleyici/ baskıcı yasaklar);

Genel süreç, güvenlik ve polis hukuku temelinde yönetim kararları;

2. Çevre hukuku planlama araçları

Profesyonel planlama (peyzaj, temiz hava planları, su yönetim planları, atık yönetim planları);

Genel alan planlaması (alan planları, arazi kullanım planları); ÇED

Çevre üzerindeki etkilerin proje ile ilgili tespiti (çevresel riskin değerlendirilmesi),

Bilgi edinme sürecinin kuralları;

3. Çevre hukukunun yasal vergi araçları

Çevre vergileri,

Teşvik vergileri,

Telafi edici vergiler (müdahalelerin telafisi); çevre hukukunda gayri resmi araçlar,

Öneriler, uyarılar, Yargıtay, resmi çevre danışmanlığı.

1.4 Çevre Politikası ve Yönetmeliği

Çevre politikasının araçları bile giderek çeşitli hale gelmiştir. Başlangıçta, zorunlu standartlarla kanun yapma, onay prosedürleri, yapılacaklar ve yapılmayacaklar (komut ve kontrol) ön plandaydı, bu nedenle aşırı düzenleme, devleti ve aynı zamanda da etkilenenlerin isteklerini bastırmakla tehdit etmiştir. Daha büyük uyarılama alanına izin veren ve çevreyi kirlüten kişilerin bireysel sorumluluğu üzerine odaklanan araçlar bu nedenle giderek büyüyen bir rol oynamaktadır. Bu emisyonlara zorunlu koruyucular gerektiren ama esnek bir adaptasyona izin veren iklimlerdeki karbon ticareti için geçerlidir. Sık sık taklit edilen Alman yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik tarife garantisi (Einspeisevergütung) aracı diğer bir örnektir. Ancak zorunlu hükümet düzenlemesinin süregelen önemi, bu türdeki yeni araçların ama yüksek esnekliğe sahip olanların uluslararası düzeyde yayıldığı gerçeğinde açıkça bellidir. Özellikle etkileyici bir örnek de Japon “top-runner” yaklaşımıdır: buzdolabı, bilgisayar ve klima gibi

enerji yoğunluklu ürünler, belli bir sürede kendi faaliyeti doğrultusunda en enerji tasarruflu ürün tüketimine ulaşmalıdır, yoksa kamu uyarıları ve en sonunda da cezaları verilir. Bir dizi ürün için, standartlar dinamik olarak sıkılaştırılmıştır.

Almanya’da modern çevre politikası, esnek araç kullanımı ile takip edilen bir dizi aracın ya da stratejik, doğrulanabilir hedeflerin (iklim değişikliği gibi) karışımı ile kontrol edilir. “Katı” araçlar (kanun, yönetmelik gibi) özellikle araçları “yumuşatan” bir garantinin aslında etkiye ulaşabildiği kadar önemlerini korurlar.

Çıkarlara müdahalede bulunan iddialı bir çevre politikası, sosyal tabanının genişletilmesine bağlıdır. Çevre yönetimi bu nedenle genellikle devlet çalışanları ya da devlet-dışı aktörlerden oluşan geniş bir ağda işbirliği ilişkilerine dayanarak gerçekleşir. Çevre gruplarına ek olarak, artık BAUM (Alman Çevre Yönetimi Çalışma Grubu), Gelecek ya da Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi gibi çevre odaklı iş örgütlerinin bir ağı vardır. Yerel bölgede, hedef oluşturma ya da tedbirlerin uygulanışına ek aktörler dâhil olmaktadır- örneğin, 2427 Alman belediyesi, Yerel Gündem 21 üzerine bir karar almışlardır.

1.5 Modern İklim Yolları ve Enerji Politikası

Çevre ve iklim koruma, 21. Yüzyılın küresel sorunlarından birisidir ve Alman siyaseti, gazeteciliği ve sivil toplumunda yüksek önceliğe sahiptir. Almanya, iklim korumada ve yenilenebilir enerjilerin geliştirilmesinde uluslararası düzeyde bir öncü olarak kabul edilir. Almanya 2011’de nükleer enerjiyi aşamalı olarak devre dışı bırakma kararını alan ilk sanayileşmiş ülkedir. Almanya yıllardır sürdürülebilir yönetim anlamında iklim ve çevre korumayı bir araya getiren bir yol izlemektedir. Bunun anahtarı, enerji ve kaynak verimini, yenilenebilir enerji ve ham madde gelişimini arttırmaktır. Bu, enerji santralleri ve yenilenebilir enerji gibi hem enerji sağlayan tarafta hem de enerjinin tüketildiği arz tarafında yeni enerji teknolojilerinin geliştirilmesini teşvik etmektedir.

Doğa Koruma (hayatın doğal temellerinin korunması), 1994’ten beri Temel Kanununun 20a maddesinde ulusal bir hedef olarak ortaya konulmaktadır. Almanya’da kaliteli bir yaşam ve çevre kalitesi için el değmemiş bir doğa, temiz hava ve temiz su ön koşuldur. Birçok emisyon son yıllarda ciddi derecede azaldığı için hava ve çevre kirliliğinin çevresel göstergeleri de olumlu yönde ilerlemektedir.

1.5.1 Arazi Kirliliği (Doğa ve Toprak Koruma)

Doğa koruma ve arazi koruma, hem iklim koruma da hem de iklim değişikliğine yapılabilecek olası düzenlemelerde önemli rol oynamaktadır. İklim korumanın ve düzeltmenin teknik

olmayan bu tarafı, dünya genelindeki şimdiye kadarki iklim politikalarında göz ardı ediliyordu. Yine de, karbon (C) ve nitrojen (N) depolanmasında toprağın önemli rolü, bu güne kadar çok az ilgi görmüştür.

Bulunan geniş yelpazedeki topraklar, bu toprakların basınca maruz kalma yolları ve bu ekolojik yüklerle neden olan sektörler, ve ayrıca değişikliklerin uzun vadeli doğaları, şeffaf bir toprak düzenleme rejimi geliştirmeyi zorlaştırmaktadır. Toprak koruma düşüncesiyle belirlenen stratejik yön, aşağıdakileri amaçlamalıdır:

- Toprağın gerçekleştirdiği çok fonksiyonlu görevlere dair kullanıcıların ve genel halkın bilincini arttırmak,
- Toprak yükleri için doğrulanabilir kalite hedeflerinin yanı sıra fonksiyona ve yere özgü sınırları ve yol gösterici değerleri genişletmek ve bunları mevcut yasal hükümlerin içine entegre etmek (toprak koruma, su koruma, doğa koruma yasaları);
- Emisyon ve imisyon sınırlarını belirlerken toprak korumayı göz önünde bulundurmak (Federal İmisyon Kontrol Yasası – BImSchG) ve ek parametreler eklemek için limitlerin belirlenmesinde mevcut kavramları genişletmek (besin içeriği ve zararlı maddeler arasındaki ilişkileri göz önünde bulunduran “kritik yük” gibi);
- Diğer çevre ortamları için koyulmuş olan hedeflerle toprak koruma düzenlemelerini karşılaştırmak ve böylece de tutarlı bir düzenleme sistemi kurmak.

1.5.2 Gürültü Kirliliği

Gürültü koruma alanında, son yıllarda yasal ve pratik açıdan önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. İlk olarak, uzun süren ve zorlu müzakerelerin ardından, 1971’de kanunnamelere ilk girdiğinden beri, herhangi bir fayda sağlamamış olan Uçak Gürültüsüne karşı Koruma Yasasında radikal değişiklik yapılması mümkün olmuştur. İkinci olarak ise, AB Çevre Gürültüsü Yönergesinin temelinde tanıtılan gürültü azaltma planının uygulanmasında da ilerleme kaydedilmiştir.

1.6 Çevre Kirliliği İzleme ve Kontrolü

1.6.1 Kirlilik Önleme: Yöntem ve Araçlar

Almanya’da hava, gürültü ve su gibi çevre alanlarında rutin ölçümler yapılmaktadır. Bu önlemler, güvenliği sağlamak ya da kaliteyi arttırmak için gerekli olan herhangi bir önlemi değerlendirmek için böyle ortamların kalitesinin kontrol edilmesini sağlamaktadır. Çevresel hava kalitesini izleme amaçlı yapılan ölçümlerin yasal temeli, “Federal İmisyon Kontrol Kanunudur” (Bundes-Immissionsgesetz, BImSchG [1]). Bu, potansiyel olarak çevreye zarar

verebilecek olan tesislerin kurulumu ve işleyişi için olan gereklilikleri içermektedir. Yasal ve idari düzenlemeler, bu gereklilikleri daha somut hale getirir.

Bu düzenlemelere uyulmasını garanti altına almak için, BImSchG hükümet yetkililerine, ya düzenli aralıklarla kesintili emisyon izleme ya da kütle akımlarının sürekli ölçümler aracılığıyla büyük olup olmadığını düzenleme imkanı verir. Emisyon izleme, Federal Emisyon Kontrolü Yasasında [1] sağlanan ölçümlerin kataloğunun bir parçasıdır. BImSchG, hükümet onayı gerektiren tesislerin işleyişi ve kendini izlemesinin özel standartları yerine getirmesini gerektiren yasal önlemler alması için Alman Federal Hükümetini yetkili kılmaktadır.

Emisyon izleme için Avrupa çapında bir gereklilik mevcuttur:

- Büyük ölçekli yakma tesisleri için 2001/80/EG [16]
- Evsel atıkların yakılması için 2000/76/EG [17]
- Organik çözücüler kullanan belirli eylemler ve tesisler için (VOC (Uçucu Organik Bileşikler) -Kılavuzu) 1999/13/EG

Avrupa kılavuzu, belirlenmiş zaman limiti dâhilinde ulusal hukukun geçerli bir parçası haline gelmelidir. Ulusal yasalar zaten kısmen AB gerekliliklerini içermektedir. Durumun böyle olmadığı yerlerde, kanunlar revize edilecek ya da yeni yasalar başlatılacaktır (örn; 17. BImSchV of 14 Ağustos 2003'ün gözden geçirilmiş versiyonu).

Arazi kirliliğiyle ilgili, son zamanlarda geliştirilen merkezi bir izleme aracı, eyaletler tarafından belirlenen ve arazi türleri, toprak, arazi kullanım profilleri ve kirlilik yüklerinin temsili bir kesit alanını içeren ülke çapında uzun süreli toprak izleme alanları ağıdır. Bu alanlarda toprak kalitesi, toprak kimyası, zemin fiziği ve toprak biyoloji çalışmalarının kapsamlı bir programında belgelenmiştir. Alan biyosönozlarında (biyolojik komünite) iklim verileri, madde giriş ve çıkışları ve değişiklikler madde akışını değerlendirmek için sürekli ölçülmektedir. Bu veriler, hem mevcut toprak kalitesini kaydetmek hem de gelecekteki değişiklikleri tahmin etmek için kullanılmaktadır.

Aynı ölçüm nesnelerini araştırmak için kullanılan farklı ölçüm yöntemleri, her zaman karşılaştırılabilir sonuçlar vermemektedir. Daha net olmak gerekirse: ölçüm nesnesi, en sonunda sadece ölçüm yönteminin seçimiyle tanımlanır. Bu nedenle, farklı alanlarda farklı yöntemler kullanılırken ölçüm sonuçlarını karşılaştırılabilir hale getirmek için ölçüm ve analiz yöntemini standartlaştırmak zorunludur. Yayınlanmalarından önce, [DIN ve VDI] düzenlemeler, ilk olarak en kapsamlı testlere tabi tutulmuştur. Bu ölçüm prosedürleri, sahip olabilecekleri sınırlamaların yanı sıra istatistiksel karakteristik değerini ve böyle prosedürlerin

kullanılacağı potansiyel alanları kapsamıştır. Standartlaştırılmış ölçüm yöntemleri, bu nedenle emisyonların belirlenmesi için etkili bir araçtır.

1.6.2 Çevre Kirliliği Kontrol Uygulamalarının Yasal Yönleri

Federalizm reformu temelinde, 2006 yılında Alman hükümeti, başlangıçta otuz yıl önce gündeme getirilen kapsamlı bir Çevresel Kanunu derleme projesini başlatmıştır. Yasama yetkilerinin yeniden düzenlenmesi, temelde çevre hukuku kapsamındaki bütün önemli konuların uygulanabilir bir ülke çapında “geniş kapsamlı kanunlaştırmayı” mümkün kılar. Günümüzde Federal Hükümet, önemli çevresel konularda çerçeve mevzuatını oluşturma yetkisini elinde bulundurur: mevzuat, “eşzamanlı mevzuata” tabidir.

Federalizm reformu, Avrupa Hukukunun Almanya’da uygulanışını geliştirmeyi ve güçlendirmeyi amaçlar. Federal Hükümet ve Devletlerarasındaki yetkilerin yeniden düzenlenmesinin, en sonunda daha iyi ve hızlı bir Avrupa hukukunun uygulanışını sağlayıp sağlamayacağı görülecektir. Her durumda, reform, aşağıdaki bölümlerden oluşan birleşik bir Avrupa Kanunu (UGB) oluşturulmasının yolunu açmıştır:

- Çevre hukukunun genel amaçları ve ilkeleri,
- Sektörler arası çevresel konular,
- Projeyle ilgili çevre hukuku (entegre proje lisansı, müdahale önlemleri ve izleme, işletmelerde çevre koruma, çevre yönetimi sistemleri),
- Su yönetimi,
- Doğa koruma.

Sektörler arası odaklı Çevre Kanunundan bağımsız olarak, Almanya’da farklı çevresel konuların yasal düzenlemeleri yürürlükte. Aşağıda, toprak kirliliğinin kontrolü için mevcut düzenlemeleri ilgili toprağın kalitesine bir örnek olarak işaret edeceğiz. Toprak kalitesinin değerlendirilmesindeki büyük bir problem, mevcut verilerin farklı idari düzeylerde toplanmasıdır. Bu veriler, uyumlu hale getirilmeli ve işlenmelidir, toprak bilgi sistemlerine eklenmeli ve yorumlanmalıdır. Toprak koruma, karmaşık, disiplinler arası bir alandır ve toprak koruma yönlerini diğer sektörlerin mevzuatıyla birleştirerek gözle görülür bir ilerlemenin kaydedilmesi için ulusal toprak koruma kanununun diğer ilgili kanun alanlarıyla daha iyi örtüşmesi gerekmektedir.

Sektör mevzuatının emsal niteliği taşıyan alanları aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Kapalı Madde Döngüsü ve Atık Yönetimi Kanununun belirli hükümleri (Kreislaufwirtschafts und Abfallgesetz).

- Tehlikeli maddelerin taşınması ile ilgili hükümler
- Gübre ve bitki koruma yasası
- Genetik mühendisliği yasası (Gentechnikgesetz)
- Federal Orman Yasası (Bundeswaldgesetz) ve eyaletler orman kanunu
- Arazi toplulaştırma kanunu
- Ulaşım yollarının inşaatı, tadilatı, bakımı ve işleyişi ve trafik ve ulaşımı düzenleyen hükümler
- İnşaat planlama yasası ve yapı yönetmelikleri
- Federal madencilik yasası
- Federal kirlilik yasası

Federal Toprak Koruma ve Kirlenmiş Sahalar Yönetmeliği (Bundes-Bodenschutz- und Altlastverordnung ya da BBodSchV) Almanya'da toprak koruma yasasının uygulanmasına ilişkin başlıca yasal araçtır. Federal Toprak Koruma ve Kirlenmiş Sahalar Yönetmeliği, Federal Toprak Koruma Yasası kapsamında tanınan bazı güçlerden faydalanmaktadır:

- Yönetmelik, şüpheli sahalara, kirlenmiş sahalara ve toprak bozulmasına dair bir inceleme ve değerlendirme yapmayı içermektedir ve örnekleme, analiz ve kalite güvence koşullarını belirlemektedir.
- Belirli alanlar için iyileştirme araştırmaları ve iyileştirme planları için arındırma, muhafazaya alma, koruma ve sınırlama önlemleri ve ek koşullar aracılığıyla tehlike önleme için şartları ortaya koymaktadır.
- Toprak bozulmasının önlenmesi için gereklilikleri içerir.
- Son olarak da, tetikleyici değerleri, eylem değerlerini, önleyici değerleri ve izin verilen ek kirlilik yüklerini belirtir.

Mevcut çerçeve mevzuatında bir duraklama ya da hatta zayıflama her koşulda önlenmelidir. Aksine, etkili doğa koruma için temel ön koşullar yasayla güvence altına alınmalıdır. Bunlar özellikle aşağıdaki maddeleri içermektedir:

- Arazi kullanımında sera gazı emisyonlarıyla ilişkili değişiklikler de dâhil olmak üzere, maddi tazminat yerine gerçek anlamda uygun tazminat tercihiyle birlikte müdahalelerin düzenlenmesi,
- Siyasi karar almanın her kademesinde zorunlu planlama prosedürlerini muhafaza ederek arazi planlaması
- Korunan alanların sisteminin geliştirilmesini ve daha da genişletilmesini sağlamak

- Sektör mevzuatında çok fonksiyonlu önlemlerin geliştirilmesini ve araçların kullanımının koordine edilmesini zorunlu hale getirerek doğa koruma, toprak koruma ve su yasası arasındaki arayüzleri geliştirmek
- Büyük ölçüde iklim korumayla ilgili olan tarımın yol açtığı çevresel zararları azaltmak için yapılan iyi uygulamaların düzenlenmesini daha da geliştirmek
- Ekolojik denge ve biyoçeşitliliğin durumu ve faaliyet gösterme etkililikleri üzerine bilgi sağlamak için etkin bir veri tabanı oluşturarak çevresel durumu izlemek.

1.6.3 Uluslararası Anlaşmalar

Küresel çevre koruma ve kaynak koruma çerçevesinin şekillendirilmesine yardımcı olmak, Alman kalkınma politikasının önemli bir parçasıdır. Alman uzmanlar, uluslararası anlaşmaların hazırlanmasına ilişkin diğer ülkelerden oyuncularla aktif bir şekilde çalışmaktadır. Örneğin, Orman İlkeleri Bildirimi, Kyoto Protokolü, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve diğer birçok uluslararası anlaşmaya önemli katkılarda bulunmuşlardır. Yenilenebilir enerjinin teşvikine yaptıkları katkının bir parçası olarak, Bonn'da Almanya Uluslararası Eylem Programının kabul edildiği Uluslararası 2004 Yenilenebilir Enerji konferansına ev sahipliği yapmıştır.

Bütün bu anlaşmaların ortak bir amacı vardır; o da çevreyi korumak ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını mümkün kılmaktır. Bunun bir yönü, kaynak tüketiminin, dünya genelinde, özellikle de sanayileşmiş ülkelerde, sınırlandırılması gerektiğidir. Ancak bu, yoksul ülkeleri daha ileri gelişme temelinden mahrum bırakmamalıdır. Bu nedenle, Almanya çevresel ve kaynak koruma önlemlerini uygulama çabalarında gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra sanayileşmiş ülkelerle de yakın işbirliği içindedir.

1.7 Alman Hükümeti'nin Politikası

Atık yönetimi mevzuatı, Avrupa Hukukuna, Alman federal kanununa, federal eyaletler yasasına ve yerel yönetimlerin atık yönetimi hizmetlerinin tüzüğüne dayanmaktadır. Ayrıca, ihtiyatlılık ilkesine, kirleten öder ilkesine ve işbirliği ilkesine dayanmaktadır. Temel dayanak noktası ise Kapalı Madde Döngüsü ve Atık Yönetimi Yasasıdır. Bu yasa, atık önleme ve geri kazanımı güçlendirmek için yeni AB Atık Çerçeve Yönergesi esas alınarak daha da geliştirilmiştir. Bu yasa ile sanayi sektörü ve ticari sektör, atıkların geri dönüşümünden sorumlu tutulmuştur; bu da masrafları üstlenmek zorunda oldukları anlamına gelmektedir. Özel evsel

atıkların tümünün ve diğer üreticilerden gelen atıkların yok edilmesi, kamu hukukuna tabi olan atık kurumlarına verilmelidir. Bu hizmet için, ücret ödenmesi gerekmektedir.

Geri dönüşüm için sevk edilen atıklar, AB içinde malların serbest dolaşımının temelini oluşturuyorken, yok edilmeleri için sevk edilen atıklar için, önceliğin Almanya içinde atık tasfiyesine (kendi kendine yetme ilkesi) verilmesi gerektiği şartı koyulmuştur. Almanya'da atık mevzuatının uygulanması, esas olarak eyaletlerin görevidir. Kapalı Madde Döngüsü ve Atık Yönetimi Kanununda yer alan ve atık geri kazanımı ve atık yok etme kayıtlarının şartları, ulaşım lisansı ve uzman atık yönetimi şirketleri tarafından desteklenen atık denetimi koşullarına göre belirlenir. Almanya'da modern atık politikası, önemli bir çevre piyasası olan, geri kazanım ve bertaraf teknolojilerinin hızlı gelişimini tetiklemiştir. Günümüzde, atık endüstrisi, 200.000'den fazla çalışana sahiptir ve 40 milyar doları aşan bir yıllık ciroya yapmaktadır. Her türlü atık için altyapı mevcuttur.

Toplamda, Almanya'nın atık geri kazanım oranları, dünyadaki en yüksek orandır ve hammadde ve birincil enerji tasarrufu yapılarak atık endüstrisinin, Almanya'da sürdürülebilir ekonomik üretime ve yönetime nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir. Geri kazanılamayan atıkların paylaşımı, çevreye ya da insan sağlığına zarar vermeden tasfiyeye gönderilmelidir. Organik atıkların her zaman etkisiz hale getirilmeleri için mekanik-biyolojik ya da ısıl işleminden geçmesi gerekmektedir, böylece drenaj su sızıntılarını ve çöp gazının salınımını azaltmaya da yardımcı olmaktadır.

2005 Haziran ayından beri, ön bir işlem olmadan organik atık depolama alanına artık izin verilmemektedir. Atıkların bertarafı için 2011 yılında 20 milyon ton kapasiteli 69 atık yakma tesisi mevcuttu. Ayrıca, 30 tane atıktan elde edilen yakıt santrallerinde 46 milyon ton yakma kapasitesi bulunmaktadır. Atıkların mekanik-biyolojik artımı için, 2011 yılında yaklaşık 6 milyon ton kapasitesi olan 48 tesis bulunmaktaydı ve bu tesisler yaklaşık 4 milyon ton atığı işlemiştir.

Beş kademeli yeni atık hiyerarşisi, aşağıdaki atık yönetimi sıralamasını belirlemiştir:

- Önleme
- Tekrar kullanım için hazırlama
- Geri dönüşüm
- Diğer (özellikle de enerji ile ilgili) geri kazanımlar
- Bertaraf

Çevresel açıdan en faydalı seçenek önceliklidir. Ancak, ekolojik etkilerin yanı sıra, teknik, ekonomik ve sosyal etkiler de dikkate alınmalıdır. Yeni atık hiyerarşisiyle birlikte, Alman

kapalı döngü atık yönetimi sektörü, yerleşik ve ekolojik olarak yüksek verimli atık yok etme prosedürlerini riske atmadan sürekli olarak atık önleme ve geri dönüşüme yönelmektedir.

Günümüzde, evsel atıkların %68'inin zaten geri dönüşümü yapılmaktadır. Kapalı Döngü Yönetimi Yasası, belediye atığının %65'inden çok kalıcı geri dönüşüm oranı talep etmektedir.

1.8 Enerji

1.8.1 Nükleer Enerjiden Uzaklaşmak

Fosil yakıtlar, ulaşım ve sanayinin yanı sıra, evlerde de mineral yağının yaklaşık üçte birini oluşturarak enerji karışımının belkemiği olmaya devam etmektedir. Fosil yakıtlar en önemli birincil enerji kaynağıdır ve ardından da doğal gaz, linyit, kömür ve nükleer enerji gelmektedir. Nükleer enerji (yaklaşık yüzde dokuz pay) Federal Hükümetin planlarına göre aşamalı olarak bırakılacaktır ve yenilenebilir enerji kaynakları ile değiştirilecektir. 1990'ların başlarında belirlenen fon sağlama politikası, yenilenebilir enerji kullanımını çekici ve ekonomik hale getirmektedir. Bu Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasasıdır (EEG), ve yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi için bir piyasa teşvik programıdır. Bu yasa, iklim dostu enerji kaynaklarının yükselişinin itici gücü olarak düşünülmektedir ve birçok ülke tarafından kabul edilmiştir.

Enerji geçişini/Enerji devrimini özetleyen kilit politika dokümanı, Fukuşima nükleer kazasından yaklaşık altı ay kadar önce, Eylül 2010'da Alman hükümeti tarafından yayımlanmıştır. Yasama desteği ise 2011 yılında geçirilmiştir. Önemli yönleri aşağıdaki gibidir:

- Sera gazı azatımı: 2050 yılına kadar %80-95 azaltma
- Yenilenebilir enerji hedefleri: 2050 yılına kadar %60 pay (hidro, güneş ve rüzgâr enerjisi olarak tanımlanan yenilenebilir enerjiler)
- Enerji verimliliği: 2050 yılına kadar %50'ye kadar elektrik verimliliği
- Ortak araştırma ve geliştirme dürtüsü

Politika, Alman federal hükümeti tarafından benimsenmiştir ve büyük bir yenilenebilir enerji büyümesi ile sonuçlanmıştır.

1.8.2 Yenilenebilir Enerjide Diğer Ülkeler için Sonuç ve Çıkarımlar

Almanya son on yılda yenilenebilir enerji payını arttırmada çok başarılı olmuştur ve bu da büyük ölçüde etkili kamu politikası ile elde edilmiştir. Bu kamu politikası karışımı içinde, tarife sistemi en önemli olanıdır. Müşterilerden gelen bu çevre dostu güç talebi de artmaya

başlamıştır, ancak şu ana kadar yeni kapasite üzerindeki etkisi sınırlı kalmıştır. Çıkarılan dersler kapsamında, Almanya’da politika sürecine yardımcı olan bir dizi kolaylaştırıcı faktör önererek ardından da yenilenebilir enerji politikaları ve piyasalarının tasarımı için öneriler sunarak sonuçlandırıyoruz. Kolaylaştırıcı faktörler açısından, Alman modelinin aşağıdaki maddeler tarafından oluşturulduğunu iddia ediyoruz:

- Güçlü bir merkezi hükümet ve hükümet müdahalesine açık bir politik kültür
- Yenilenebilir enerji lehine kritik bir ilgi grubu kitlesi
- Yenilenebilir enerji konusunda momentum ve uzmanlığa sahip kritik bir politikacı kitlesi
- Parlatonun kritik rolü: Almanya örneğinin gösterdiği gibi, elektrik hizmet sektörü ve Ekonomi Bakanı çıkar elde etmiştir ve genellikle yenilenebilir enerji mevzuatının arkasındaki itici güç olmaları beklenemez. Aksine, meclis üyeleri, geçtiğimiz günlerde Çevre Bakanlığı tarafından desteklenerek ilk adımı atmışlardır.
- Parti içi koalisyonların kurulması: Alman örneği, yenilenebilir enerji desteğinin, geleneksel siyasi kampların ötesine geçmekte olduğunu göstermiştir.
- Dikkatli yük paylaşımı: herhangi bir politika önlemi gibi, tarife sisteminin de maliyetleri ve faydaları vardır. Maliyeti geniş bir insan grubuna yaymak, bir başarı faktörü olmuştur, ancak yararlananlar zamanla gözle görülür bir lobi oluşturabilmiştir.
- Piyasa liberalleşmesi, bir fırsat penceresi oluşturmaktadır: Almanya enerji piyasası üzerinde 1938 yılında devlet denetimi kaldırılmıştır, geçici fiyat indirimleri, yenilenebilir jeneratörlerin telafisine biraz yer bırakmıştır. Ayrıca oyunun değişen kuralları da yeni koalisyonların kurulmasını sağlayarak ve kurulu derneklerin homojenliğini zayıflatarak mevcut enerji kamplarının dağılmasına yol açmıştır. Bu, özellikle 2000 yılında EEG ile ilgili politika söylemleriyle alakalı olmuştur.
- Müşteri talebine rolünü oynaması için yer bırakmak
- Bir parça şans

Çevre politikası ve kanununun ilkeleri üzerine kontrol soruları

- Çevre politikasına ve kanununa yol gösteren en önemli ilkeler nelerdir?
- “İhtiyatlılık ilkesinin” kullanımı nedir ve bu ilkenin temel formları nelerdir?
- Kirleten öder ilkesinin uygulanışındaki problemleri tartışınız.
- Çevre politikası alanında “sorumlu çevresel sürdürülebilirlik” ile ne kastedilmektedir?
- Hangi durumlarda uluslararası çevre hukuku gereklidir? Uluslararası çevre hukukuna sahip olmak ne zaman çok önemlidir?

2. KAYNAKLAR

- Commission of the European Communities (2000) Communication from the Commission on the Precautionary Principle. (COM [2000] 1 final 2 February 2000; Brussels: Commission of the European Communities), 2 February 2000.
- German Federal Government (1976) Report on the Environment. BT-Drs. 7/5684. Bonn.
- Daly, H.E. (1973) *Towards a Steady State Economy* (San Francisco: Freeman).
- Daly, H.E. (1991) *Steady-State Economics* (Washington, DC: Island Press; 2nd edn).
- Dyllick, T., and K. Hockerts (2002) 'Beyond the Business Case for Corporate Sustainability', *Business Strategy and the Environment* 11.2: 130-41.
- Knopp, L. (2008) *International and European Environmental Law with Reference to German Environmental Law* (Berlin: Lexxion Verlagsgesellschaft).
- Mueller, F. (2005) *Kyoto's Grandfathering Principle as an Obstacle to be Overcome* (Working Paper of Research Unit on Global Issues; Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, [German Institute for International and Security Affairs]).
- Meadows, D., D.L. Meadows, J. Randers and W. Behrens (1971) *The Limits to Growth* (New York: Universe Books).
- Raffensperger, C., and J. Tickner (eds.) (1999) *Protecting Public Health and the Environment: Implementing the Precautionary Principle* (Washington, DC: Island Press).
- Sandin, P., M. Peterson, S.O. Hansson, C. Ruden and A. Juthe (2002) 'Five Charges Against the Precautionary Principle,' *Journal of Risk Research* 5.4: 287-99.
- Simonis, U.E. (ed.) (2003) *ÖkoLexikon* (München: Verlag C.H. Beck).
- Stivers, R. (1976) *The Sustainable Society: Ethics and Economic Growth* (Philadelphia, PA: Westminster Press).
- United Nations(1987) Report of the World Commission on Environment and Development. General Assembly Resolution 42/187, 11 December 1987. Retrieved: 2007-04-12.
- Van den Belt, H. (2003) 'Debating the Precautionary Principle: "Guilty until Proven Innocent" or "Innocent until Proven Guilty"?' *Plant Physiology* 132: 1122–26.